

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906. Första Kammaren. N:o 21.

Onsdagen den 7 mars, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 28 nästlidne månad.

Anmälades och bordlades
statsutskottets memorial:

n:o 52, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslag under riksstatens nionde hufvudtitel;

n:o 53, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om tillfälligt lönetillägg för vissa betjente vid statens järnvägar;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

n:o 2, i anledning af justitieombudsmannens framställning rörande antagande af lag angående förordnande af rättegångsbiträde åt häktad; och

n:o 3, i anledning af väckt motion angående utredning i fråga om jordregister för städerna och med dem jämförliga orter m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 4, i anledning af väckt motion om tullfrihet för zinkstänger; och

n:o 5, i anledning af väckt motion om tullfrihet för halm- och bastflätor m. m.;

sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 27 § i lagen angående solidariska bankbolag den 18 september 1903 och 24 § i lagen angående bankaktiebolag af samma dag; äfvensom

lagutskottets utlåtande n:o 20, i anledning af väckt motion om upphäfvande af familjefideikommissstiftelser i fast egendom.

Vid föredragning af herr *Lithanders* nästlidne dag väckta och då bordlagda motion n:o 30, angående skrifvelse till Konungen i fråga om åvägabringande af tillfredsställande anordningar beträffande utlänningars invandring till Sverige och vistelse därstädes, beslöt kammaren hänvisa denna motion till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *Lithanders* under gårdagen bordlagda motion n:o 31, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag, upptagande politisk rösträtt för kvinnor m. m.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande sislidne dag bordlagda ärenden, nämligen konstitutionsutskottets utlåtande n:o 3, bankoutskottets memorial n:o 4 och lagutskottets utlåtande n:o 19.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 2 och 3 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 5, angående reglering af utgifterna under riksstatens fjärde hufvudtitel, omfattande förslagen till landtförsvarsdepartementet.

Punkterna 1—23.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24.

*Anslag för
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.*

Under förevarande hufvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till anskaffning af materiel för positionsartilleriet bevilja 3,485,000 kronor och däraf på extra stat för år 1907 anvisa 1,250,000 kronor.

Utskottet hade i föreliggande punkt på anförda skäl hemställt, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, att Riksdagen till anskaffning af materiel för positionsartilleriet beviljade 2,871,000 kronor och däraf på extra stat för år 1907 anvisade 957,000 kronor.

Vid punkten hade reservation afgifvits af herrar *H. P. P. Tamm* och *I. Wijk*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, måtte till anskaffning af materiel för positionsartilleriet bevilja 3,485,000 kronor och däraf på extra stat för år 1907 anvisa 1,250,000 kronor.

Herr Tamm, Hugo: Utskottet har här nedsatt det af Kungl. Maj:t begärda anslaget från 3,485,000 kronor till 2,871,000 kronor och motiverar detta på följande sätt: »Utskottet, som icke nu ansett sig böra ingå i pröfning af den i statsrådsprotokollet omförmälda ändrade organisationsplanen för positionsartilleriets beväpning i afseende å förhållandet mellan antalet kanoner och haubitser, håller före, att medel icke böra för närvarande beviljas till anskaffning af större antal haubitser än det enligt 1901 års härordning förutsatta eller 24 stycken.»

Såvidt jag kan finna, är sakförhållandet följande. 1901 års härordning anslag *manskapsstyrkan* till detsamma, som nu är föreslaget, så att om själfva manskapsorganisationen råder icke alls någon olikhet. När arméorganisationen antogs 1901, fanns förslaget bifogadt ett i general-

staben 1900 utarbetadt förslag till *bevapning* af denna trupp, och har frågan om denna bevapning aldrig förr än nu varit föremål för pröfning vare sig hos Kungl. Maj:t eller i riksdagen. Huru litet generalstaben själf hade genomarbetat denna fråga visar sig däraf, att redan samma år 1901, den 5 december, tillsattes en kommitté just för att utröna den bästa bevapningen för positionsartilleriet. Denna kommitté kom till det resultat, att i stället för det af generalstaben förutsatta förhållandet mellan kanoner och haubitser, eller två tredjedelar kanoner och en tredjedel haubitser, vore det fördelaktigare och bättre, att förhållandet blefve två tredjedelar haubitser och en tredjedel kanoner. Utskottet har härvidlag ställt sig på det första, af generalstaben framställda förslaget. Sedermera hafva ju emellertid alla pröfvande myndigheter erkänt, att haubitserna äro ett ofantligt mycket effektivare och lämpligare vapen än kanonerna, och på den grund har ett utbyte ansetts böra ske. Dessutom har erfarenheten i det sista kriget, som naturligtvis är rikt på sådana erfarenheter, särskildt visat haubitsernas betydelse. Nu kommer därtill, att just den haubits, som det här är fråga om och som varit föremål för pröfning, har visat sig fullkomligt tillfredsställa alla den nuvarande tidens fordringar på ett sådant vapen. Således har man, efter min mening, här ett så utredt ärende, som gärna är möjligt. Det är erkänt, att haubitsen är ett utmärkt lämpligt vapen, att dessutom denna vår haubits visat sig fullkomligt god och att för fältartilleriet haubitserna äro att föredraga i den proportion, som Kungl. Maj:t här föreslår.

Nu kan man fråga: huru står det till med bevapningen för positionsartilleriet? Jo, man begagnar där för närvarande en del kanoner, som visat sig i och för sig vara mycket goda, men som äro för tunga och ohandterliga, just när de ofta skola flyttas. Dessa kanoner äro således fullkomligt brukbara på annat håll, men för positionsartilleriet äro de för stora. Haubitsen däremot har visat sig här vara mycket bra. Men har man några haubitser? Nej, man har fått låna några stycken, som äro afsedda för Boden, och med dessa har man opererat. Således kan man säga, att denna trupp, som skall vara färdig vid början af år 1910, i denna stund står utan något lämpligt vapen, och då är det väl icke för tidigt att *nu*, i motsats mot utskottet, taga under öfvervägande frågan: är det lämpligt, vill Riksdagen gå med på det af Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget, att man skall uppställa två tredjedelar haubitser mot en tredjedel kanoner? Faktiskt står ju positionsartilleriet helt och hållet vapenlöst. Tager man bort de pjäser, som äro afsedda för Boden, och öfriga, som icke äro lämpliga, så finnes icke mycket kvar.

Frågan har ännu större vikt. Utskottet säger, att man kan nöja sig med 24 haubitser i stället för 36. Hvad betyder nu detta? Det är alldeles solklart, att när 24 haubitser behövas för fältartilleriet, för själfva den agerande truppen, så finnes icke en enda pjäs i reserv. Det finnes ingen enda pjäs att använda vid öfning för den trupp, som skall utbildas, vare sig det gäller krig för att ersätta afgången eller för utbildning under fred. Men detta måste ju absolut finnas. Om man nu endast beviljar 24 haubitser, så måste af dessa ovillkorligen 4 användas i depoterna, ty från dessa skola pjäser tagas för utbildning af det nya manskapet. Något måste väl äfven finnas i reserv,

*Anslag för
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

Anslag för
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)

ty annars inträffar det, att om t. ex. 2 haubitser vid ett batteri borttagas eller gå sönder, så blir batteriet faktiskt obrukbart; med endast half beväpning står då batteriet. Följden blir då den, att man med det af utskottet anslagna antalet haubitser till dessa trupper måste minska batteriernas antal. Om man fråndrager 4 haubitser för en depot och 4, som måste vara i reserv, så återstå endast 16 haubitser, och således kan truppen icke uppsättas så, som år 1901 var afsedt. Således, om man icke vill gifva detta anslag fullt, åstadkommer man därigenom i stället en desorganisation af positionsartilleriet, sådant 1901 års Riksdag bestämde detta.

När dessutom utskottet endast säger »för närvarande», kan jag icke finna, att det skulle vara skäl att, för uppskjutande af en utbetalning af 200,000 kronor per år under 3 år, riskera att vare sig organisationen går sönder eller att positionsartilleriet, när det gäller att begagna detsamma, icke skall kunna vara i stånd att operera i fält.

Mina herrar, det är onekligen sant, att vi i riksdagen icke hafva den minsta skulden däri, att vårt försvarsverk icke har kommit till den effektivitet, som det bör hafva. Man har sökt att minska på det ena efter det andra, och detta har säkert efter min öfvertygelse också bidragit till en viss misstro hos svenska folket, en misstro, som gifver sig uttryck i denna fråga: ja, men är vår armé färdig, om det gäller? Det är af vikt, att icke denna misstro får på något sätt, särskildt under nuvarande förhållanden, smyga sig in hos det svenska folket. Vårt folk måste allt mer och mer lära sig att hafva förtroende till den armé, som skall upptaga vårt försvar. Man hänvisar nu till att Ryssland, vår granne i öster, är tillräckligt upptagen och att från Norge vi ingenting hafva att vänta. Men hvem af herrarna väntade hvad som hände den 7 juni 1905? Hvem kan svara för att de eldbränder, som för närvarande finnas i Europa, icke tända en brand, som kan tvinga Sverige att vara med? Är det skäl att icke nu sätta åtminstone denna trupp, som härvidlag är så väsentlig, i tillfälle att kunna mota ett anfall utifrån? Är det verkligen klokt att för denna tillfälliga besparing låta det gå därhän, att denna trupp icke blir fullt väl utrustad och fullt brukbar för kriget? Jag har icke kunnat dela utskottets mening i detta fall, och det är därför som jag tagit mig friheten att reservera mig mot utskottets hemställan och som jag nu hos herr talmannen anhåller att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Friherre Palmstierna: Den föregående ärade talaren sade, att här icke vore fråga om manskapsstyrkan, utan om beväpningen, och att manskapsstyrkan vore den, som bestämdes vid 1901 års riksdag. Här vore, sade han, icke fråga om ändring af manskapsstyrkan, utan endast om en ändring af beväpningen. Men hvarför finnes manskapsstyrkan? Den finnes naturligtvis för att betjäna vapnet. Organisationen hänger således på huru man vill hafva vapnet anordnad.

Hvad utskottet beträffar, så har utskottet icke velat på något sätt nedsätta positionsartilleriets duglighet, utan tvärtom. År 1901 föreslogs, att positionsartilleriet skulle bestå dels af 36 kulsprutor — om hvilka det icke längre är fråga, ty de äro af Kungl. Maj:t begärda förutom 6 stycken förut beviljade, och denna framställning är af ut-

skottet tillstyrkt — dels af 72 grofva pjäser, nämligen 48 kanoner och 24 haubitser. Nu sade den ärade talaren, att för denna frågas utredning tillsattes år 1902 en kommitté, som genast ändrade detta. Ja, kommittén föreslog den förändring i proportionen mellan haubitser och kanoner, att det icke längre skulle vara $\frac{2}{3}$ kanoner mot $\frac{1}{3}$ haubitser, utan att tvärtom haubitsernas antal skulle vara $\frac{2}{3}$ och kanonernas $\frac{1}{3}$, men man gick hela tiden ut därifrån, att det skulle vara 72 grofva pjäser.

Nu är det fråga om att få blott 36 grofva pjäser, d. v. s. att reducera antalet till hälften. Den haubits, som omtalades år 1901, var en 12 cm. pjäs, men denna är nu utbytt mot en 15 cm. haubits, som är aldeles utmärkt. Man har nämligen tack vare teknikens framsteg kunnat få en så stor pjäs tillräckligt rörlig. Mot detta har utskottet icke haft något att invända. Lika litet har det varit fråga om att bibehålla de gamla 12 cm. kanoner enligt 1885 års modell, hvilka år 1901 förklarades vara afsedda endast för tillfället. Hvarken Kungl. Maj:t eller utskottet har ifrågasatt annat, än att dessa skulle utbytas så fort som möjligt.

Den föregående talaren nämnde, att positionsartilleriet nu står utan vapen. Detta är icke på något sätt Riksdagens fel, ty Kungl. Maj:t har icke ansett sig kunna förrän i år framkomma med förslag till modeller för beväpningen. I afseende å fältkanonerna sköt Kungl. Maj:t fram frågan, till dess man fick en modell, som var fullt färdig, och det var väl mycket bättre att lägga ned penningar på denna och därigenom få en utmärkt modell, som är bland de förnämsta i Europa, än att hasteligen taga det första bästa och sedan nödgas ändra det. På samma sätt har Kungl. Maj:t uppskjutit frågan om dessa tunga haubitser, oaktadt olika försök hafva pågått under flera år, till dess Kungl. Maj:t kunnat säga: här är en modell, som är bra; nu erfordras, att penningar anvisas till densamma. Det är således på detta det beror, att vi hittills icke haft något vapen, och det är icke utskottets eller Riksdagens fel.

Utskottet har icke heller velat nöja sig med 24 haubitser eller ifrågasätta någon desorganisation, utan det förhåller sig något annorlunda. Detta positionsartilleri har ganska länge varit ifrågasatt i Sverige. Redan åren 1875 och 1882 var det fråga därom, och då var det meningen, att positionsartilleriet skulle användas dels till belägringar och till anfall på fiendens förskansade positioner, t. ex. vid landstigningspunkter, dels äfven för att bestycka och försvara våra egna positioner, exempelvis omkring Stockholm vid därvarande befästningar eller vid Kvicksund för att hålla passagen öppen öfver Mälaren. Man hade under rysk-turkiska kriget åren 1877—78 sett, hvad ett Plewna kan uträtta, hvad en sådan där halfpermanent eller passagère befästning, bestyckad med grofva kanoner, har för betydelse för kriget. Äfven under fransk-tyska kriget visade det sig, att när general Werder belägrade Belfort och en hel fransk armé kom emot honom för att tvinga honom att upphäfva belägringen, så kunde han dock, sedan han kastat om sin front, med ganska ringa trupper, bestående till stor del af rekryter och reservmanskap, stoppa denna franska armé genom de grofva kanoner, som han tog från Belforts belägringsartilleri. Det

Anslag för
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)

var, om jag ej misstager mig, vid Lisaine, som det afgörande slaget stod mellan de franska och de tyska trupperna.

Man har på flera ställen sett, af hvilken vikt det är att vid dylika förskansningar hafva groft artilleri. Ett land, som i vissa hänseenden, såsom med afseende å positioner och ringa penningtillgång, kan jämföras med vårt land, är Schweiz. Frågan om positionsartilleriet hade redan tidigt där upptagits till behandling. Det vår då afseend, att med detta positionsartilleri skulle skapas en flyttbar befästning. Nu är emellertid här afsikten en helt annan än 1901. Då var det fråga mindre om rörligheten än om kraften, dels den horisontala kraften, som man erhöll genom haubitser, hvilka skulle slå ned de betäckta rummen i förskansningarna, och dels den vertikala kraften, som man erhöll genom kanoner, hvilka skulle kunna krossa lätta pansarkonstruktioner och på långt håll beskjuta fiendens anmarschvägar m. m. Här spelade äfven träffsäkerheten en stor roll, därför att haubitser på grund af projektilens ringa utgångshastighet och krökta bana samt den långa tid, densamma befinner sig i luften, aldrig kan få den träffsäkerhet, som dessa kanoner äga. Således måste man hafva båda delarna i tämligen stort antal.

Emellertid är nu ett nytt uppslag gifvet. Det heter visserligen fortfarande positionsartilleri, men detta vapen skall enligt förslaget vara fälthärens tunga artilleri. Det skall således egentligen följa med fälthären. Följden är den, att man måste sörja för rörligheten, och man måste därför hafva anspänning, ammunitionskolonner, ökad antal officerare och manskap äfvensom depotbatterier. Vapnet måste organiseras mera i öfverensstämmelse med fälthären. Men för att ernå detta måste man uppoffra kraften. Förr lade man mera an på kraften och mindre på rörligheten. Nu är det tvärtom, nu har man velat minska antalet grofva pjäser till hälften, eller till 24 stycken 15 cm. haubitser och 12 stycken 10 $\frac{1}{2}$ cm. kanoner. Detta är således icke i öfverensstämmelse med det kommittéförslag, som den förre ärade talaren vidrörde, och man skulle ju kunna ifrågasätta, om icke vapnet, såsom belägringsartilleri betraktadt, enligt det förra organisationsförslaget var kraftigare än enligt det nu föreliggande förslaget. Det är visserligen sant, att i Tyskland och i åtskilliga andra länder har man ett dylikt fälthärens tunga artilleri, men i dessa länder har man dessutom ett belägringsartilleri, som är tyngre. Få vi detta fälthärens tunga artilleri, finnes alltså ändock en lucka, som skall fyllas, nämligen belägringshärens tunga artilleri, och därtill behöfvas ytterligare penningar och folk. Penningar kunna vi skaffa, men icke folk, ty det finnes icke. Huruvida den ändring, som här är föreslagen, är en ändring till det bättre, därom kan ju möjligen disputeras; men hvad som icke kan disputeras är, att det här gäller en organisation, som förut föreslagits af Kungl. Maj:t och blifvit antagen af Riksdagen, och att det är fråga om ändring af densamma. Det är en ändring, som icke framlagts för Riksdagen såsom en organisationsplan, utan som framkommit på en omväg i form af en beväpningsfråga. Om det hade sagts, att i första linjen skola finnas 36 haubitser och ett visst antal kanoner, så är jag öfvertygad, att utskottet skulle hafva varit med om att genast bevilja dessa 36 haubitser, äfven om någon besparing skulle hafva kunnat vinnas genom att fördela

anskaffningen på flera år. Ty då hade förhållandet blifvit detsamma som med fältartilleriet, eller att man först gjort i ordning den första linjen; sedan skulle, i den mån man kunde hafva råd därtill, komma depotbatterier m. m.

Hvad utskottet här har föreslagit är i alla fall 2,871,000 kronor, d. v. s. närmare 3,000,000 kronor. Det torde dock icke vara så litet. Man får ju likvisst betänka, att man här i Sverige har på en gång antagit en värnpliktsorganisation med betydligt ökade öfningar och högst betydligt ökade utgifter. På samma gång skall man utan lån anskaffa kaserner, fästningar, fartyg, gevärsammuniton samt fältartillerimateriel och positionsartillerimateriel, äfvensom beklädnad för 6 miljoner kronor. Det är icke möjligt, att allt detta han gå igenom på en gång, utan man måste tänka sig att i första hand sätta första linjen i ordning samt låta depoterna komma något senare.

Den förre ärade talaren slutade med några vackra ord om att vår armé skall vara färdig och att man bör undvika, att bland folket någon misstro uppkommer mot armén, så att tilliten till densamma rubbas. För min del är jag öfvertygad om att vår armé för närvarande är bättre än den någonsin varit sedan Karl XII:s tid. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Tingsten: Statsutskottets betänkande i denna punkt kan enligt min uppfattning ses från tvenne synpunkter. Meningen kan vara den, att beviljandet af det ifrågasatta anslaget, 614,000 kronor, till de tolf omstridda haubitserna endast uppskjutes för tillfället, för ett eller annat år. Men statsutskottets yttrande kan tolkas äfven på det sättet, att utskottet underkänt den framlagda planen för positionsartilleriets beväpning.

Är meningen, att man om ett eller annat år skulle bevilja anslaget, 614,000 kronor, till de tolf haubitserna, vore uppskofvet, synes det mig, en föga ändamålsenlig åtgärd, en åtgärd som icke stode i öfverensstämmelse med klok hushållning. Ty förutom den omständigheten, att den framlagda planen för positionsartilleriets beväpning liksom ock detta truppslags planmässiga utveckling härigenom skulle rubbas, skulle genom ett sådant uppskof vållas ökade utgifter för statsverket. Det säger nämligen sig själf, att det måste vara ur ekonomisk synpunkt fördelaktigare att beställa ifrågavarande pjäser uti en omgång än uti två omgångar, då man nämligen i förstnämnda fall sannolikt kan betinga sig förmånligare rabattförhållanden vid uppgörande af beställningen, än om beställningen skulle ske i tvenne omgångar. Vidare komma kostnaderna för besiktning och därmed förenade resor att belöpa sig till högre belopp än eljest skulle vara förhållandet. Slutligen kan man också vid en sådan beställning i två omgångar löpa risken, att tillverkningen af materielen icke varder så homogen som man eljest skulle kunna räkna på.

Skulle åter statsutskottet med sitt uttalande i frågan afsett att underkänna den nu framlagda planen för positionsartilleriets beväpning, beder jag att med några ord få beröra särskildt detta förhållande.

Då chefen för generalstaben år 1900 uppgjorde förslag till ny härordning, grundade han planen för positionsartilleriets upprättande så

*Anslag för
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.*
(Forts.)

Anslag för
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.

(Forts.)

godt som utslutande på 1891 års generalskommittés förslag. Enligt sistnämnda förslag skulle resultatet vid positionsartilleriets mobilisering blifva 12 kanonbatterier, 6 haubitsbatterier och 6 kulsprutebatterier. I denna 1891 års generalskommitté hade, som bekant, chefen för generalstaben varit en af de mest verkande medlemmarna. Då sedan chefen för landtförsvarsdepartementet år 1901 framlade sin plan till ny härordning, vidrörde han i sitt yttrande till statsrådsprotokollet icke — såsom ock den förste ärade talaren framhöll — frågan om materielen för positionsartilleriet, utan påpekade endast med några ord den roll, som positionsartilleriet skulle spela i ett krig, och framlade personalorganisationen, det och icke något annat. Sedan 1901 års härordning blifvit antagen och gillad, uppdrog chefen för landtförsvarsdepartementet i december 1901 åt sakkunniga personer att verkställa utredning och inkomma med förslag angående beskaffenheten af den materiel, som borde anskaffas för positionsartilleriet.

På grundvalen af denna utredning, om också icke, hvad antalet pjäser angår, i full öfverensstämmelse med densamma, har generalfälttygmästaren framlagt den plan för positionsartilleriets beväpning och indelning på krigsfot, som finnes återgifven i statsverkspropositionen. Denna plan hänsköts härefter till chefen för generalstaben, som, efter verkställd pröfning, uttalade sin fulla anslutning till densamma.

Det är således icke fråga om att i någon mån rubba den år 1901 framlagda och godkända personalorganisationen vid positionsartilleriet. Något förslag härom har icke framställts af vare sig generalfälttygmästaren, chefen för generalstaben, chefen för landtförsvarsdepartementet eller Kungl. Maj:t. Den föreliggande framställningen är en *beväpnings-* eller *materielfråga*. Förslaget eller planen för dennas lösning har uppgjorts med hänsyn därtill, att öfverensstämmelse skulle komma att råda mellan den beräkneliga tillgången på personal vid mobilisering samt den materiel, hvarmed positionsartilleriet ändamålsenligen borde utrustas. Således har man sträfvat efter att i detta afseende åstadkomma den planmässighet, som man så många gånger i Riksdagen framhållit vara önskvärd, nämligen åvägabringandet af öfverensstämmelse mellan personaltillgång och materielanskaffning.

Såsom här förut framhållits, afser den framlagda planen för en tidsenlig beväpning af positionsartilleriet, att haubitserna skola ingå med $\frac{2}{3}$ och kanonerna med $\frac{1}{3}$. — Jag bortser härvid från kulsprutebatterierna, om hvilka icke någon meningsskiljaktighet råder. Att haubitsernas antal skulle utgöra $\frac{2}{3}$ innebär, att man skulle kunna uppsätta 2 haubitsdivisioner, hvardera om 3 batterier med 4 pjäser — d. v. s. tillhoppa 24 pjäser för linjeformationerna — dessutom 2 depotbatterier, 8 pjäser, hvartill skulle komma 4 pjäser för särskilda ändamål, nämligen att användas som reserv vid försöksskjutningar m. m. Således sammanlagdt 36 haubitser.

Nu framställer sig den frågan, huruvida den föreslagna proportionen mellan haubitser och kanoner är riktig och ändamålsenlig? Att den valda haubitstypen med 15 cm. kaliber är lämplig, därom äro fackmännen ense, och ingen erinran har häremot blifvit gjord. Denna haubits är ett kraftigt vapen. Den kan nämligen med sin mingranat, vägande 41 kg. och fylld med 8 kg. pikrinsyra, vid beskjutning mot

jordbefästningar åstadkomma mingropar med flera meters djup och diameter och den kan genomslå skyddstak, granatskjul och dylikt, som anläggas i samband med starka fältbefästningar. Visserligen skulle man i 12 cm. kanonen kunna använda brisansgranater, men endast till beskjutning af vertikala mål, men nutidens fältbefästningar erbjuda icke några vertikala mål, utan horisontala. För deras bekämpande fordras kasteld och således haubitser.

*Anslag för
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

Nu är positionsartilleriets uppgift i första rummet att bekämpa fiendens döda försvarsmedel, d. v. s. de försvarsmedel, som fienden skaffar sig i form af befästningar. Vare sig fienden landstiger på kusten eller inbryter öfver landgränsen, är en af hans första åtgärder att skaffa sig en operationsbas, ett lämpligt område för operationernas fortsättning, samt att trygga operationsbasen genom att på vissa punkter uppföra starka fältbefästningar eller sådana af provisorisk art. För att man skall få fienden ur landet, måste man då gå anfallsvis till väga. Men för att under dessa förhållanden kunna utföra ett anfall med framgång, måste man ha till förfogande sådana pjäser, som kunna bryta fiendens döda försvarsmedel. Detta kunna haubitserna göra. Då det sålunda är positionsartilleriets *hufvuduppgift* att i särskildt framstående grad medverka vid kampen mot fältbefästningar, följer däraf, att positionsartilleriets *hufvudbeväpning* bör utgöras af haubitser.

Om den nu framlagda planen råder mellan fackmän sällsynt enighet, och från myndigheternas sida har den vunnit fullständig anslutning. Meningen med förslaget kan i korthet sägas vara att åstadkomma en tidsenlig och planmässig utveckling af positionsartilleriet i enlighet med dess uppgift. Under sådana förhållanden ber jag att få anbefalla den framlagda planen om positionsartilleriets beväpning och det anslag, som i sammanhang därmed blifvit äskadt, till denna ärade kammars välvilliga bedömande.

Herr Lindman: Statsutskottet har i denna punkt ansett sig icke böra ingå i någon pröfning af det i den kungl. propositionen omnämnda förslaget om organisationen af positionsartilleriet, särskildt icke i förhållandet mellan kanoner och haubitser. Det vill dock förefalla, som om statsutskottet bort ingå i en sådan pröfning, och jag tror, att om utskottet gjort detta, utskottet kommit till annat resultat än det nu föreliggande. Ty så goda skäl äro efter min mening framlagda för det kungliga förslaget, att utskottets betänkande knappast kunnat blifva sådant det nu blifvit, om en verkligt saklig pröfning inom utskottet verkställts.

Utskottet har grundat sitt bedömande därpå, att i 1901 års härordning förutsatts ett antal af 24 haubitser. Men man måste betänka, att år 1901 icke fanns en så klar uppfattning som i denna stund om betydelsen af de olika slagen af pjäser. I den då upprättade planen sammanfördes i samma division batterier med både haubitser, kanoner och kulsprutor. Redan detta visar, att man ej hade saken klar för sig, och den kunde ej heller vara detta i samma grad som nu, då den erfarenhet, som man nu kunnat förvärfva i dessa frågor, då icke stod till buds.

Sedermera tillsattes 1901 års kommitté, och såvidt jag kan förstå

Anslag för
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)

innehåller dess förslag detsamma som Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition beträffande antalet af haubitser och kanoner. Enligt kommitténs förslag skulle nämligen antalet haubitser ökas till 36, och det är just 36 haubitser, som Kungl. Maj:t nu begärt. Denna kommitté hade ju tillgång till större erfarenhet än förut, nämligen från boerkriget samt vidare från omgestaltningen af det tyska fotartilleriet. Hvad den kommittén yttrade har också sedermera till punkt och pricka besannats af erfarenheten från kriget mellan Japan och Ryssland. Hvarför skall man då ej begagna sig af den erfarenhet, som man vunnit, och lägga den till grund för den beväpning, man står i begrepp att göra? Hvarför skall man säga, att den erfarenheten bryr man sig icke om, och i stället återgå till det i 1901 års härordning innefattade förslag? Faktum är emellertid nu, att man icke anskaffat en enda haubits sedan den tiden.

Då man nu skall anskaffa materiel till positionsartilleriet, bör man efter min enkla uppfattning taga det slags vapen, som fackmännen vilja ha och som visat sig vara det bästa genom de erfarenheter, som gjorts i senaste krig, och särskildt i kriget mellan Japan och Ryssland. Haubitserna hafva nämligen visat sig vara ett förträffligt vapen i detta krig. Och då i ett blifvande krig hvarje slag blir en strid om intagande af fältbefästningar, är det alldeles gifvet, att haubitsernas betydelse kommer att då blifva mycket stor.

Jag ber vidare att få påpeka en sak, vid hvilken utskottet icke synes hafva fäst tillräcklig vikt. I 1901 års härordning talades nämligen om, att 24 haubitser skulle kunna uppställas vid mobilisering. Detta kan jag icke förstå på annat sätt än att man skulle kunna gå i fält med 24 haubitser. Men enligt det af utskottet nu gjorda förslaget kan man ej gå i fält med 24 haubitser. Ty det måste finnas depotbatterier och för sådant ändamål fordras reservkanoner och reservhaubitser. Skall man gå i fält, kommer man icke med mera än 16 haubitser enligt utskottets förslag.

Då man varit med om och haft tillfälle att på nära håll följa den »generalmonstring», som i somras gjordes med ett och annat både vid armén och flottan och som då framtvingades af omständigheterna; då man på nära håll haft tillfälle att se de brister, som då funnos, kan man icke annat än på det allra allvarligaste varna mot att icke nu antaga det förslag, som här af Kungl. Maj:t framlagts. Bristen på haubitser gjorde sig nämligen synnerligen kännbar i somras.

På grund af hvad jag här anfört, ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Friherre Gripenstedt: Då jag inom utskottet biträdt majoritetens förslag, anhåller jag att nu få yttra några ord.

För min del anser jag ingalunda 1901 års härordning vara ett sådant mästestycke, att man icke skulle vilja vidtaga ganska genomgripande förändringar i densamma. Sådana kunde vara önskliga såväl i afseende å själfva värnpliktslagen som beträffande åtskilliga organisationsfrågor. Jag vill emellertid icke gå in på den saken nu, då den icke direkt föreligger.

Hvad beträffar den föreliggande detaljfrågan, angående en om-

organisation af positionsartilleriet, är det ju möjligt, att en sådan är behöfzig — det vill jag icke bestrida. Jag tror likväl, att den förste ärade talaren gjorde ett alltför stort nummer af denna sak, då han ansåg att hela arméns stridbarhet hängde därpå.

Utskottet har för närvarande icke velat ingå på någon pröfning af själfva omorganisationsfrågan — det är allt hvad utskottet säger. Det har icke underkänt förslaget, men det har icke heller godkänt det, utan utskottet lämnar detsamma opröfvadt. Men att man måste ställa sig något spörjande, då ett sådant förslag som detta kommer fram med en så pass kortfattad motivering, som den vi finna i den kungl. propositionen, det tycker jag vara tämligen naturligt. Om jag sedan går in i själfva saken, vill jag framhålla, att — såsom friherre Palmstierna redan påpekat — man här vill ha dubbelt så många haubitser som kanoner. Enligt 1901 års förslag var proportionen mellan haubitser och kanoner den rakt motsatta. Men hur har man då kommit till denna nya proportion? Jo, icke genom att öka antalet haubitser, utan uteslutande genom att minska antalet kanoner. Enligt 1901 års förslag skulle i första linjen finnas 24 haubitser och 48 kanoner; här är det meningen, att i första linjen skola finnas 24 haubitser men endast 12 kanoner. Nu skall man icke säga, att dessa 12 kanoner, hvilka ju gifvetvis skulle blifva af annan modell än den gamla, 1885 års modell, därigenom skulle uppväga de 48 kanonerna, ty för dessa har denna gamla modell aldrig varit fastslagen, utan, då den blifvit utdömd, skulle det naturligtvis ha blifvit 48 tidsenliga kanoner i stället.

Det är visserligen sant, att det i den kungl. propositionen talas om 36 fälthaubitser, och den siste ärade talaren nämnde, att om man icke får mer än 24 haubitser, kan man icke föra mer än 16 i fält, emedan de öfriga måste stanna i depot, och detta är också sant, om man aldrig finge mer än 24. 1901 års förslag till ny härorordning förbigick emellertid eller gick åtminstone ganska lätt förbi hela denna fråga om depotbatterier; den har kommit fram efteråt för fältartilleriet och skulle väl kommit äfven för positionsartilleriet. Beträffande fältartilleriet fanns förut blott 1 depotbatteri på 6 fältbatterier. Sedan begärde Kungl. Maj:t, motsvarande 1 på 3, 3 depotbatterier å hvarje regemente plus 2 eller inalles 20 depotbatterier. Man fick emellertid i föl icke hela detta antal, utan endast 14, och nu har därför ytterligare 6 begärts, och detta har ju redan i dag blifvit här bifallet. Jag föreställer mig att, om fälthaubitsernas antal nu sättes till 24, det vore meningen att beräkna dem till första linjen och låta depotbatterierna komma efteråt. Man har sagt, att det vore opraktiskt att ej få alla på en gång, och det är ju möjligt. Jag får säga, att jag för min del håller icke så mycket på utskottet i den delen. Jag ser gärna, om Riksdagen beviljar anslag till denna pjästyp, och jag är verkligen så mån om försvarets effektivitet, att jag nu icke bestämdt vill motsätta mig ett beviljande af anslag till 36 i stället för 24 haubitser. Jag tror likväl, att detta är tämligen egalt, ty, om de icke komma alla nu, komma de ett annat år. Att däremot nu fastslå, att, förutom haubitser, man skulle hafva blott 12 kanoner i stället för 48, det synes mig,

*Anslag för
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.*

(Forts.)

Anslag för
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)

såsom icke artillerist eller specialist på detta område, vara något be-
tänkligt.

Jag tror således, att utskottet haft skäl för sin här gjorda hem-
ställan.

Herr Kennedy: Efter det utmärkta anförande, som herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet här hållit och i hvilket jag icke kan annat än instämma, och efter herrar Tamms och Lindmans uttalanden, i synnerhet slutet af dessa uttalanden, i hvilka jag äfven ber att få instämma, skulle jag icke här behöfva yttra många ord. Men något, som herr Lindman särskildt antydde i slutet af sitt anförande, föranleder mig att här säga ett par sanningens ord, och jag tror, att det kan vara nyttigt, att de uttalas. Om vi förra året hade haft hvad Kungl. Maj:t nu har begärt, är jag öfvertygad om, att den klenmodighetens och feghetens anda, som då kom öfver oss, icke skulle ha gjort det, och jag är förvissad om, att det då från måttgifvande militärt håll icke skulle ha kunnat förordas den skam och den vanära, som då gick öfver oss.

Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Friherre Palmstierna: Endast ett par ord! Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet yttrade, att det var två saker, som man här skulle fästa sig vid. Det ena var, att om det nu var meningen, att det längre fram skulle blifva ytterligare 12 haubitser, vore det billigare att göra beställningen nu på en gång, och dessutom blefve det billigare med besiktning och dylikt. Ja, den skillnaden i kostnaden torde komma att väga mycket litet, och man kan för öfrigt argumentera i motsatt riktning. Om man nämligen nu nöjer sig med 24 haubitser och får försöka dem ett par år, så är det mycket sannolikt, att en hel del småändringar på riktinstrument och andra detaljer då komma att finnas behöfliga och sålunda utan särskild kostnad kunna vidtagas å de haubitser, som sedermera ytterligare skola anskaffas. I det afseendet tror jag således, att fördelarna och olägenheterna uppväga hvarandra.

Men, sade herr statsrådet, hufvudsaken är, huruvida själfva planen blifvit underkänd eller icke. Nej, den är icke underkänd, ty den är icke pröfvad, och utskottet hade hvarken skyldighet eller ens rätt att pröfva den, ty den är icke fullständigt framlagd för Riksdagen. Hvad särskildt beträffar frågan om de 12 kanonerna, var den endast antydd. På grund häraf ansåg sig utskottet icke kunna ingå i någon pröfning af själfva organisationsfrågan, utan sade blott, att det ville vara med om hvad som är behöfligt i första linjen och sedan, när man fått se planen i dess helhet, finge man taga under öfvervägande frågan om depoterna. Det är visserligen fullkomligt riktigt, att generalfälttygmästarens och generalstabschefens framställningar öfverensstämma med kommitténs rörande proportionen mellan haubitser och kanoner — en proportion, som utskottet icke tillät sig att diskutera — men kommittén tänkte sig fortfarande 72 grofva pjäser, ehuru med dubbelt så många haubitser som kanoner. Och den tänkte sig alltjämt detta till första linjen.

Det talas om haubitsernas ofantligt stora öfverlägsenhet. Ja, kanoner och haubitser ha ju olika roller. Jag tror nog, att haubitserna ha en mycket stor betydelse, men det ha kanonerna också. Tyskarne, säger man mig, ha ofantligt många haubitser, men det är att pointera, att de ersätta kanonerna genom den massa fältkanoner, som de ha med sig; således är det där icke blott fråga om positionsartilleri.

*Anslag för
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

För utskottet har frågan varit, hvilket som vore det nödvändiga nu, att anskaffa 24 haubitser i första linjen eller dessutom 2 depotbatterier, och utskottet har då ansett, att medan denna sak ännu är i sin utveckling, är det viktigaste att nu få första linjens behof tillgodosedda.

Herr Wijk, Ivar: Man kan ju såsom civil person vara betänksam vid att uttala sig i denna militära fråga, men då jag är en af dem, som reserverat mig i denna punkt, är det väl min skyldighet att säga några ord. De föregående talarne hafva emellertid så omständligt uttalat hvad frågan här gäller, att jag icke vill trötta kammaren med ett återupprepande däraf. Mig synes, att svagheten i utskottets förslag egentligen ligger däri, att utskottet icke intagit sin position till frågan, huruvida det vill biträda 1901 års förslag eller den nu framlagda planen. Då jag med min civila syn på saken ansett, att det nu framlagda förslaget om 2 divisioner haubitser är starkare än den blandade organisationen i 1901 års förslag, enligt hvilket skulle på hvarje division finnas både kanoner, haubitser och kulsprutor, så har jag anslutit mig till Kungl. Maj:ts förslag, till hvilket jag ber att nu få yrka bifall.

Herr vice talmannen: På de skäl, som blifvit anförda af herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet och af de öfriga ledamöter, som talat för den kungl. propositionen, och icke minst på grund af hvad som anförts af den ärade ordföranden på första utgiftsafdelningen ber jag för min del att få förorda Kungl. Maj:ts förslag. Det är påvisadt, hurusom genom statsutskottets förslag organisationen skulle på ett betänkligt sätt förryckas, anskaffningen försvagas och försvåras. Kanske har jag mera än många af mina kamrater i kammaren möjlighet att förstå den djupa innebörden häraf och nödvändigheten af att söka icke något uraktlåta af hvad för försvarsväsende är möjligt för oss att åstadkomma. Och med mina kamrater i kammaren delar jag också den meningen, att vårt försvar är för oss en helig plikt, för hvilken alla öfriga hänsyn måste falla.

På dessa grunder, herr greve och talman, ber jag att på det varmaste få förorda bifall till reservanternas förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare därpå, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, såvidt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bi-

Anslag för anskaffning af positionsartilleriemateriel. falla denna framställning oförändrad; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

(Forts.)

Punkterna 25 och 26.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Lades till handlingarna.

Punkterna 28—31.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till anskaffning af nya uniformer för armén.

Punkten 32.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att för anskaffning af nya uniformer för armén bevilja 6,528,000 kronor och däraf å extra stat för år 1907 anvisa 1,305,600 kronor.

Utskottet hade i denna punkt af anförda orsaker hemställt, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning, måtte för anskaffning af nya uniformer för armén bevilja 6,000,000 kronor och däraf å extra stat för år 1907 anvisa 1,000,000 kronor.

Vid förevarande punkt fanns reservation afgifven af herrar *I. Wijk, K. E. Bohnstedt, E. Fränckel, friherre N. A. H. Palmstierna, S. O. Nylander, C. Persson och J. A. Sjö*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen för anställande af försök med nya uniformer för armén på extra stat för år 1907 anvisade 100,000 kronor.

Friherre Palmstierna: Kungl. Maj:t har här begärt ett anslag å 6,528,000 kronor, däraf för år 1907 1,305,600 kronor, att beviljas å extra stat för anskaffning af nya uniformer för armén af grått kläde. Utskottet har tillstyrkt denna framställning så till vida, att utskottet, som ansett klädet kunna anskaffas något billigare, trots det af Kungl. Maj:t äskade beloppet kunna nedbringas till 6,000,000 kronor; och utskottet har föreslagit, att denna summa skulle fördelas å 6 år, alltså med 1,000,000 kronor om året.

Utskottet har sagt, att det är med om att bevilja anslag för anskaffning af en omgång fältdräkter af grått kläde för armén. Det tyckes, som om dessa dräkter vore afsedda att utan vidare hängas upp för att vara i beredskap, om armén skulle gå i fält, men att de icke eljest skulle komma till användning, och att således detta beslut icke skulle utesluta möjligheten eller behovet af att uniformerna af den gamla färgen måste kompletteras. Det torde nämligen gå ganska lång tid åt, innan dessa gamla uniformer förslitits under öfningarna. Emeller-

tid är det icke klart utsagdt, huruvida det är meningen att våra soldater skola så länge som möjligt gå i blå kläder i fredstid och ha de andra blott till fältdräkt. Jag föreställer mig dock, att om den grå fältdräkten skall antagas, så bör den sedan undan för undan komma till användning äfven vid öfningarna, i den mån som det blå klädet förslites, så att man icke anskaffar nytt, blått kläde. Fältdräkten skulle då komma uti cirkulation undan för undan och icke hänga och bli förstörd, utan genom användning vid öfningarna så småningom slitas upp och i sin tur ersättas.

Rörelsen för en uniform i dessa ljusa färger har från början kommit från boerkriget, där engelsmännen antogo den brunaktiga kakhi-uniformen. Denna hade ofantligt mycket skäl för sig, därför att marken där nere nästan allt igenom hade samma brunröda färg, mot hvilken denna uniform föga stack af. Men engelsmännen begagna icke dessa kakhi-uniformer hemma i England.

Här ha nu hos oss anställts särdeles vidlyftiga försök med afseende å färgen, och dessa försök ha gifvit vid handen, att den färg, den gråa, som nu antagits, var den, som syntes minst. Frågar man, huru stor skillnaden är, så svaras, att denna gråa färg är 10 eller 20 procent fördelaktigare än den därnäst följande, såsom jag hört sägas. I Danmark åter har man lagt sig till med en gråblå uniform, som ser mycket bra ut och äfven är mycket svår att urskilja på afstånd.

Om man jämför förhållandena i Syd-Afrika med dem i Sverige, tror jag att man måste medgifva, att de äro tämligen olika. Vi ha under vintern snö, våra ofta mörka skogar och på sommaren gröna ängar och gula sädesfält — vi ha så många olika variationer, att det här hos oss är svårare att få en färg, som passar till allt, än det var för engelsmännen nere i Afrika. Det är dessutom att ihågkomma, att, med de nuvarande långa skottvidderna, distanserna äro så stora, att de flesta färger försvinna.

Men jag går ut ifrån, att det här skulle blifva den grå färgen. Jag vill dock anmärka, att i Norge lade man sig år 1888 till med ett gråblått kläde för hela armén, men efter några år befanns det så fult och fläckigt och så svårt att hålla truppen snygg däri, att man, om jag icke misstager mig, på grund af påstötning från stortinget, år 1895 fann sig föranlåten att återgå till det mörkblå klädet.

Som sagdt — hvad reservanterna här vilja, är icke att söka omintetgöra denna anskaffning af grått kläde, — de ha tagit den saken såsom i viss mån afgjord — men de vilja något närmare undersöka den ekonomiska sidan af saken; och då det gäller ett så betydande belopp som 6½ millioner kronor, kan det ju vara skäl att något tänka derpå. Utrustningskommissionen säger också, att detta grå kläde kommer att kräfva icke obetydliga kostnader för rengöring, tvätt och dylikt, och en af kommissionens ledamöter har reserverat sig beträffande dess användning för det truppslag, som mest intresserat honom. Nu har klädet i fråga under några år försökts vid positionsartilleriet; men hufvudmassan af vår här är infanteriet, och manskapet där måste ofta ligga på marken när de skjuta, de måste krypa mellan stenar o. s. v., och de komma därför att smutsa ned sig mer än de andra truppslagen. Infanteristerna gå dessutom med långbyxor, medan

*Anslag till
anskaffning
af nya uni-
former för
armén.*

(Ports.)

Anslag till
anskaffning
af nya uni-
former för
armén.
(Forts.)

manskapet vid positionsartilleriet har sina höga stöflar. Enligt reservanternas förmenande kräfvades därför en utredning, huru kostnadsfrågan härvidlag ställer sig med afseende å infanteriet.

Sedan ha vi frågan om modellerna. Departementschefen säger själf, att hattarna icke äro lämpliga. Men är det icke då anledning att vara något betänksam? Jag har sett ofantligt många uniformsförändringar och alltid har jag därvid hört dem, hvilka vurmat för något nytt, som de vilja ha igenom, försäkra, att detta vore bra; men sedan man skaffat sig detta nya och det kommit i bruk, befinnes det icke alltid så bra, och då börja klagomålen komma. Då det nu här gäller 6½ millioner kronor, anse reservanterna det vara nödvändigt, att de försök, som föregå en dylik förändring, äro verkligen grundliga äfven därutinnan, att modellerna befinnas fullt lämpliga, innan någon masstillverkning börjar. Hvad infanteriet beträffar, är det icke sagdt, att denna jaktrock med fickor och slejfer, som nu användes vid positionsartilleriet, skall äfven vid infanteriet befinnas lika lämplig, då ju infanteristen skall ha på ryggen sin ränsel och vidare bära mattornister, ammunitionsgördlar och därjämte geväret. Just beträffande denna uniforms användning vid infanteriet kräfvades således, enligt reservanternas förslag, en synnerligen grundlig undersökning, och de ha därför föreslagit, att ett anslag å 100,000 kronor måtte beviljas för att vid ett infanteriregemente under ett par, tre år kunna anställa grundliga försök med det nya uniformsklädet, innan man vågar sig på denna stora utgift för anskaffning af uniformer, gjorda af sådant kläde, för hela vår armé.

Med anledning af hvad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Bohnstedt, Knut: Det är här *icke frågan om ett anslag för att fylla de brister, som finnas i persedelförråden*, utan det gäller anslag till en ny uniform af grå färg till hela den svenska armén. Jag har vid behandlingen af detta ärende inom utskottet yrkat rent afslag å den kungl. propositionen, men vid den slutliga voteringen inom utskottet anslöt jag mig till den af friherre Palmstierna m. fl. afgifna reservationen. Jag vill nu emellertid här återupptaga mitt afslagsyrkande, och jag gör det af det skäl, att jag anser den grå färgen olämplig och att jag icke vill, att Riksdagen skall bära ansvaret för att ha skaffat den svenska armén en uniform, som är så allmänt impopulär, icke minst bland den svenska militären. *Den grå uniformen är olämplig*; jag stöder denna min uppfattning på det yttrande af utrustningskommissionen, som här relaterats af friherre Palmstierna, äfvensom på det utseende, som positionsartilleristernas uniformer erbjuda efter att ha varit i bruk blott ett eller två år. Jag har vid flera tillfällen studerat dem i dessa dagar för att kunna bilda mig en uppfattning om denna nya uniformsfärgs värde, och jag har därvid funnit, att efter en så kort tid, som den jag nyss nämnde, är uniformen smutsig och randig och så sliten, att den ser utsom en stalldräkt, men icke som en uniform. De äro således ömtåliga och dessutom äro de icke hållbara.

Nu säger man, att denna nya uniform skulle erbjuda så stora för-

delar i taktiskt afseende. Jag tror icke mycket på den stora taktiska betydelsen af den grå färgen och stöder mig därvid på de uttalanden, som finnas anförda i den kungl. propositionen, nämligen *dels* ett uttalande af chefen för fortifikationen, som säger, »att han icke vare sig af de utförda försöken eller af egna iakttagelser känt sig sig öfvertygad om den grå färgens öfverlägsenhet framför de ljusare färgnyanser i blått, som användes vid ingenjörstrupperna och vissa kavalleriregementen», hvarför han också för sin del reserverade sig mot beslutet om att förse svenska armén eller åtminstone ingenjörstrupperna med uniformer af denna färg, *dels* ock på ett annat uttalande, som äfven står anfördt i den kungl. propositionen, som jag ber att få åberopa. Det är det utlåtande, som afgifvits öfver de försök, hvilka år 1902 gjordes rörande denna sak; där står det, »att icke någon bestämd färgnyans, till följd af den mängd olika färgskiftningar, som i vårt lands natur förekomme, visat sig vid alla tillfällen äga ett bestämdt företräde framför alla andra, utan att ur taktisk synpunkt hufvudsaken vore att använda en färg, som icke vore för mörk». Jag anser mig således på grund af dessa båda uttalanden ha fullt fog att säga, att den taktiska betydelsen af den grå färgen icke torde vara så stor, som man här velat göra gällande. För resten är det ju att ihågkomma, att vi i vårt land merendels ha under en ganska stor del af året marken betäckt med snö, åtminstone är detta fallet med norra delen eller omkring två tredjedelar af Sverige; och jag vill då fråga, om denna grå färg är mindre synlig mot snön än andra. Det vågar jag betvifla. Hvad som däremot är nödvändigt är, att vi få en uniform, som är snygg och populär, som af militären aktas och som äfven af allmänheten aktas, ty i annat fall är jag öfvertygad om, mina herrar, att det skall blifva rätt svårt att rekrytera våra volontärer med dugligt folk inom alla grader. Det finnes nog många, som önska sätta ned militären och glädja sig åt hvarje steg i den riktningen, men jag tror det vara farligt att understödja dylika sträfvanen.

Friherre Palmstierna har här talat om de försök, som blifvit anställda inom andra arméer, och jag behöfver således icke yttra mig därom. Det vore dock egendomligt, om vi före någon annan nation skulle spela boer. Jag tycker, att det kan vara fullt tillräckligt med den grå kappa, som vi redan ha.

Det skulle blifva ett sorgligt minne, 1906 års Riksdag och 1906 års regering skulle lämna efter sig, om beslut nu fattas att gifva den svenska armén en uniform i denna smutsgrå färg. Jag anser, mina herrar, att det vore mycket lyckligare, om vi klädde vår svenska armé i den svenska flaggans ljusblå färg: den är nationell och den är äfven taktiskt god — det står i den kungl. propositionen — den är populär och den är hållbarare än andra samt därigenom i längden billigare. I den färgen ha Sveriges härar förr vunnit ära och seger och kunna göra det ännu en gång!

Jag ber, herr grefve och talman, att få yrka afslag å såväl Kungl. Maj:ts som utskottets förslag.

Grefve Wachtmeister, Axel: Då efter min uppfattning den af Kungl. Maj:t föreslagna uniformsmodellen är till snitt och form en

Anslag till
anskaffning
af nya uni-
former för
armén.
(Forts.)

synnerligen lämplig fältdräkt, och då det är gifvet, att man i första hand måste se till, att uniformen är till *fältbruk* fullt lämplig, så kommer jag att rösta för bifall till utskottets förslag.

Hvad den mycket omtvistade färgen beträffar, så är jag nog djärf att tro, att den spelar mindre roll i vårt land, där olika årstider gifva olika färgskiftningar åt terrängen. Under sådana förhållanden synes det ligga nära till hands, att än den ena, än den andra färgen vore den lämpligaste. Då jag nu emellertid röstar för införande af den nya fältuniformen, så gör jag det under den lifliga förhoppning, att, när en gång den gamla uniformens slitningstid är ute, Kungl Maj:t icke skall låta den helt och hållet dö ut, utan tillåta dess användande vid sidan af fältuniformen under någon lämplig benämning. Det vore önskligt, om bestämmelser i sådant syfte kunde komma att få gälla för hela armén, men jag tänker dock i första hand på officerare och underofficerare, hvilka såsom krigsmän tjäna landet under större delen af sitt lif, under det för mannen i ledet tjänstgöringstiden vid armén endast är en bråkdel af hans lif.

Den nya uniformen är onekligen en praktisk arbetsdräkt, vare sig det gäller arbete i fredliga eller krigiska värf. Också hafva redan nu många, såväl enskilda personer som föreningar och arbetslag, till snitt och färg tagit upp densamma. Många komma att följa exemplet. Men icke den enklaste arbetare använder samma slags dräkt i arbete som då han går ledig. Nu har man sagt, att militärerna, när de icke äro i tjänst, kunna använda civil dräkt. Ja, det är en utväg, men det vore enligt mitt förmenande beklagligt, om den militära uniformen skulle komma att användas mindre, än hvad nu är fallet. Onekligen är det af vikt, att befälet i fält och inför fiendens ögon icke kan genom dräkten urskiljas från truppen, men i fredstid och i det dagliga lifvet är det ur disciplinär synpunkt af vikt, att menige man lätt kunna urskilja sitt befäl. En alltför långt gående nivellering af arméns uniform kommer att inverka ofördelaktigt på rekryteringen af våra nu så dugliga officers- och underofficerskärer, då en gladare och prydligare uniform alltid verkar mera lockande på unga sinnen. Väl vet jag, att det i vårt land gör sig en strömning gällande mot så kallad militärlyx, men härvidlag tror jag, att det är gagneligt för vårt land, om icke alltför mycket hänsyn toges till det specifikt svenska lyte, som kallas afundsjuka.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Gripenstedt: Det förefaller mig nästan, som om de, som göra motstånd mot införandet af en ny fältdräkt, utginge från den förutsättningen, att Sverige aldrig kunde komma i krig. Nog är nationen fredsälskande, ja, kanske till och med alltför mycket fredsälskande, men vi få dock tänka på möjligheten, att vi kunna komma i krig. Det är därför vi hålla vår armé. Det är för den skull vi vilja hafva den stridsberedd och färdig. Nog kan en armé gå ut i krig i blå uniform, det är icke något, som hindrar, men senare krigs erfarenheter lära oss dock, att vår nuvarande uniform icke är en lämplig fältdräkt, vare sig till färg eller snitt. De länder, som varit utsatta därför, hafva, om de så kunnat, midt under brinnande krig omunifor-

merat sina arméer för att minska de i allt fall oundvikliga, stora förlusterna.

Det är anskaffandet af en fältuniform, som det här gäller, en *mobiliseringsuniform*. För fredstjänstgöringen behöfdes den visserligen icke. Det har af den förste talaren gjorts den frågan: »skall under fredstid den uniformen hängas upp? Skall den icke användas?» Enligt min uppfattning skall det icke ske till en början åtminstone, utan allra först skall hela mobiliseringsbehovet fyllas. Under tiden kan och bör man behålla den gamla uniformen och komplettera den, där så behöfves. Då har man tillfälle att under dessa år taga i öfvervägande det beaktansvärda spörsmål, som en föregående talare, grefve Wachtmeister, framställde, nämligen om det behöfves en eller två slags uniformer. Den saken föreligger icke nu, utan här är det fråga blott om en fältuniform.

Den förste talaren berörde frågan om modellen. Den saken föreligger ej heller nu. Kungl. Maj:t säger själf, att den torde icke nu omedelbart kräfvä sin lösning. Jag vet icke ens, om den frågan kommer att framställas till Riksdagens afgörande. Kungl. Maj:t har hittills alltid bestämt i uniformsfrågor. Jag vill icke påstå, att det alltid skett på lyckligaste sätt vid alla uniformsförändringar, men jag vill hoppas, att krigsstyrelsen, nu och framdeles, mera allvarsamt ser på dessa saker.

Det har af herr Bohnstedt uttalats den anmärkningen mot den föreslagna uniformen, att den icke vore vacker. Ja, det kan så vara. För min del tycker jag icke, att den är ful, när man ser den i trupp och med hatt. Jag kan icke finna, att vår nuvarande linjeinfanteriuniform är särdeles vacker, och jag tror icke, att mössan är mera praktisk än hatten, ej heller mera pryddig, äfven om den förgylles upp med en plåt och en tagelplym. Emellertid föreligger icke det oaktadt något förslag om att taga bort den uniformen. Jag hoppas, att den kan slitas på ännu i många år. Här är det endast fråga om en ny fältuniform. Då herr Bohnstedt för öfrigt nämnde, att den föreslagna uniformen icke blir en uniform, som militären kommer att akta, så hoppas jag dock, att såväl militären som svenska folket skola hafva aktning för uniformen, vare sig den är grå eller blå.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bildt: Gentemot utskottets förslag, hvilket uti princip öfverensstämmer med Kungl. Maj:ts, hafva reservanterna yrkat afslag på det begärda anslaget samt att försöken med olika uniformsfärger skulle fortsättas. Som bekant, äro de försök, som redan gjorts, ganska uttömmande, och jag tror icke, att mera fullständiga försök någonsin blifvit gjorda. Dessa försök hafva emellertid enstämmigt ådagalagt, att ifrågavarande grå kappkläde är det taktiskt fördelaktigaste. Man må tvista, om det är det fördelaktigaste vid alla tillfällen eller hur mycket fördelaktigare det är, man kommer dock alltid till det resultatet, att fördelaktigare är det.

Då man är utsatt för mindre förluster i händelse af krig genom att använda den grå uniformen, då bör man väl ock komma till det resultat, att armén skall begagna denna uniformsfärg, när den går i

*Anslag till
anskaffning
af nya uni-
former för
armén.*
(Forts.)

*Anslag till
anskaffning
af nya uni-
former för
armén.*
(Forts.)

fält, såvida icke mycket starka skäl tala för motsatsen. Det finnes ju en hel del skäl att invända däremot, och de hafva äfven blifvit framhållna, men jag tror, att med afseende å det stora målet, att minska förlusterna, äro dessa skäl icke nog tungt vägande. Det har anförts, att den grå färgen icke har något nämnvärdt företräde vintertid. Ja, det är sant. Man kan icke efterapa snöns färg, ty mot snöns färg är allting mörkt. I det afseendet kan man icke komma längre.

Man har vidare sagt, att användandet af den grå färgen är oekonomiskt och att fläckar synas mera på den. Det är ju klart. Det behöfves ej heller vidare försök för att visa detta, ty en ljus färg tål mindre fläckar än en mörk, men huruvida den ekonomiska förlusten är så stor, att den bör tagas i betraktande, är en annan fråga. Jag har varit i tillfälle att undersöka, huru förhållandena artat sig vid positionsartilleriet, där denna uniformsfärg är i bruk. Det har emellertid syntts mig icke hafva framgått af regementets ekonomi, att denna olägenhet är så stor, att den spelar någon nämnvärd roll i detta fall. Det finnes dock en annan ekonomisk svårighet, som uppstått af följande anledning. Om det finnes två färger, en mörkblå och en grå, i bruk vid samma trupp, så är den mörka mera utsatt för fiendens eld än den andra. Jag kan då icke gå i fält med soldaterna klädda i olika färgade uniformer. Det skulle verka demoraliserande på dem, som vore i en blå dräkt. Man kan icke fördela trupperna efter uniformsfärgen så, att vissa afdelningar blifva blå och andra grå. Det skulle icke hafva någon god verkan. Man kommer alltså till nödvändigheten af att på en gång genomföra omändringen af uniformen, hvad mobiliseringsdräkten angår. Detta måste kräfva extra anslag. Detta är också orsaken till uniformsfärgans olika läge i olika länder.

Vissa land hafva tvekat därför, att de i så fall måste åsamka sig stora extra utgifter, som de eljest icke skulle ha behöft underkasta sig. Andra land åter måste i allt fall skaffa sig extra medel, därför att de behöfva dem för komplettering af hela förrådet. De hafva då passat på att genomföra förändringen.

Jag tror emellertid icke, att några ytterligare försök kunna göras noggrannare, än förut skett, och leda till andra resultat än till dem, till hvilka vi kommit. Man vet, att det grå klädet är taktiskt fördelaktigare. Man vet också, att det är mindre motståndskraftigt mot fläckar. Hvad skall man då ytterligare utreda? Det synes mig vara svårt att förstå.

Det har vidare anförts mot den nya uniformsfärgen, att den icke är vidare vacker och populär. Ja mina herrar, det är en smaksak, om hvilken man icke kan tvista. Emellertid vill jag erinra om, att det finnes sådana färger, som icke äro vackra efter vår smak, men på andra ställen varit mycket länge i bruk. Sålunda har en färg, som för öfrigt jämfördes med den nu föreslagna, nämligen den, som användes i den österrikiska fältjägareuniformen, varit i bruk långa tider, utan att någon sagt, att den är ful. Man har den bruna färgen i Österrike och i Spanien, och där är den till och med traditionell. På andra håll finnes den också. Någon nationell uniformsfärg existerar icke. Svenska armén har också fordomtima begagnat grå uniform i mycket stor utsträckning. På samma vis ha ryssarne en grön och

danskarne en blå, fastän den färgen icke finnes i Dannebrogen. Likaså har Italien en blå färg i uniformen, ehuru den icke finnes i deras nationella färger. Det är och förblir en smaksak, om en sådan färg skall anses nationell eller vacker eller icke. Jag tror sålunda icke, att de skälen kunna anföras mot den föreslagna uniformsfärgen.

Kommer man sedan till frågan, om det i framtiden skall finnas en blå dräkt jämte den grå att användas i fredstid, så är det en fråga, hvarom man framdeles kommer att bestämma, då det nuvarande förrådet af blå dräkter förslitits. För öfrigt tror jag icke, att man kan yttra sig därom nu, ty det kan hända, att om en 6 à 10 år tycker man, att den bruna färgen är vacker. Smakens växlingar äro alldeles omöjliga att förutse.

Det har framkastats, att det vore bra att anställa ytterligare försök med modeller. Jag tror icke, att dessa hafva någon afgörande betydelse, ty om en rock är praktisk, så beror det i första rummet på, hur den är tillpassad åt mannen, som skall bära den, mindre på andra detaljer. Det kan gå an med hvilken modell som helst. Hufvudsaken är, att rocken passar. För öfrigt tror jag, att fullständigt material föreligger för att träffa ett afgörande i modellfrågan redan nu.

Jag undrar också, till hvad resultat reservanternas förslag skulle leda uti verkligheten. Sedan man använt de 100,000 kronorna på efter min mening alldeles onödiga försök, skulle man helt säkert stå, där man börjat, nämligen att frågan tränger till sin lösning och att omuniformeringen kommer att kosta lika mycket penningar då som nu. Tidpunkten, då den sker, är icke likgiltig. Jag tillåter mig till stöd för denna min uppfattning fästa uppmärksamheten på hvad utrustningskommissionen sagt och äfven chefen för landförsvarsdepartementet anført. Den har sagt, att i hvarje fall äro, oberoende af klädets färg, extra anslag, i enlighet med hvad generalintendenten framhållit, oafvisligen nödvändiga för att bringa intendenturutrustningen i sådant läge, att armén är fullt mobiliseringsberedd. Nu befinna vi oss just i det läge, som, efter hvad jag nämnt, förefinnes i vissa land. Här föreligger kraf på extra anslag i alla fall. Då är det lämpligt att kombinera detta med omuniformeringen. Detta är också det, som är afgörande för andra länders ställning till frågan. Sålunda tror man sig veta, att i Ryssland frågan om uniformeringen var å bane redan före det nyss afslutade kriget, men man ansåg, att man icke borde uppbringa medel för detta ändamål, därför att man hade sina mobiliseringsförråd fyllda. Nu hafva de blifvit förbrukade, och nu lär man återkomma till tanken att göra om uniformen. Det är sålunda icke förhållandet, att man i andra länder gått ifrån de färger, som man förut tänkt på. Så har det visserligen skett en gång i Norge, men det har berott på en smakfråga. Tvärtom synes det mig, att man i andra länder afvaktar den tidpunkt, som är den ekonomiskt riktiga, för att vidtaga omuniformeringen. Den tidpunkten är, enligt min mening, just nu inne hos oss. Jag tror sålunda, att därest man slår in på den väg, som reservanterna beträdd, så skjuter man endast undan denna fråga och gör därigenom arméns utrustning i sin helhet vida sämre, än hvad den genom antagandet af utskottets förslag kunnat blifva. Jag tror, att man genom att rösta med reservanterna påtager

*Anslag till
anskaffning
af nya uni-
former för
armén.*
(Forts.)

*Anslag till
anskaffning
af nya uni-
former för
armén.*

(Forts.)

sig ett synnerligen stort ansvar. Jag hoppas därför, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Friherre Palmstierna: Det var ett uttryck af den siste ärade talaren, som jag ber att få fästa mig vid. Det var hans yttrande, att det behöfs ett extra anslag i alla fall för att få arméns kläder och utrustningspersedlar färdiga. När man läser Kungl. Maj:ts proposition, så får man dock icke den uppfattningen, utan man får den uppfattningen, att det är fråga om anskaffande af grått kläde och uniformsfärgens utbyte från blå till grå. Det står, att med användande af de nuvarande munderingsanslagen skulle emellertid, enligt gjorda beräkningar, för en i propositionen omnämnd uppsättning, om den ens blefve möjlig att genomföra, erfordras alldeles för lång tid. Det är sålunda icke fråga om att komplettera den uppsättning af uniforms-persedlar, man har.

Jag har visserligen vid ett tillfälle hört af en person, som haft kännedom om saken, att den egentliga innebörden af förslaget vore att få arméns kläder och utrustningspersedlar kompletterade. Då skulle man ju kunna säga, att detta gråa kläde vore en skyddande förklädnad, som man ansåg vara den ur taktisk synpunkt fördelaktigaste. Då ställer sig frågan på annat sätt.

Här skall man ju emellertid svara på, hvad som här är föreslaget, och man har föreslagit att utbyta det grå klädet mot det blå och anskaffa grått kläde för 6 $\frac{1}{2}$ millioner kronor. Jag tror för öfrigt, att en dylik komplettering af arméns kläder och utrustningspersedlar, i den mån som det behöfs, bör ske och kan ske i ganska vidsträckt grad med de 33 öre om dagen, som lämnas för hvarje man från anslaget till arméns utrustning. Summan däraf utgör 4 miljoner kronor om året. Jag tror till och med, att vid vissa regementen, där man hushållar med anslaget och där man är invand därmed, det blir tillräckligt med pengar öfver för att kunna komplettera hvad som behöfs. Vi äro ännu inne på en öfvergångsperiod. Under indelningsverkets tid, då folket låg inne endast en kort tid och rust- och rotehållarne skulle betala allt, blef det aldrig den noggranna hushållning, som det varit vid vissa värfvade regementen hos oss och ännu mera i Preussen. Jag törs icke bestämdt säga hvad munderingsersättningen därstädes per dag är, men jag har den föreställningen, att det är omkring 26 öre om dagen, per man räknadt. På detta anslag hafva de sparat ihop, så att för hvarje nummer i truppen, som är i tjänst, finnas 7 à 8 munderingar hängande färdiga. Man är där i tillfälle att gå ut med hela styrkan i full fältdräkt.

När Sverige genom den nya härordningen öfvergått till en värnpliktsarmé, så har däraf föranledts stora utgifter. Däraf följer ock, att man måste ytterligt noggrant hushålla med de militära anslagen. Hvad vårt land beträffar, så hushålla regementena så olika, att under det ett regemente har goda finanser, så depenserar ett annat ett par hundratusen kronor mer, än det har råd till.

År 1867 var jag i Tyskland. Detta land var då ännu en relativt liten stat och låg inklämdt mellan tre stormakter. Jag träffade då tillsammans med unga officerare, och frågan om hushållningen med

de militära anslagen kom å bane. De sade då: »vi äro tvungna att hålla en relativt större armé i förhållande till folkmängden än de andra staterna. Det blir då för oss en fosterländsk plikt att göra armén så billig som möjligt för att kunna ha råd att hålla vår armé så stor». Detta var en uppfattning, som för mig såsom svensk officer var öfverraskande, och en uppfattning, som jag icke tror ännu har kommit till heders i den svenska armén.

Hvad beträffar det begärda anslaget af 6,500,000 kronor, skall jag be att få lämna några siffror om budgeten. Vi äro nu uppe i en budget på 193 miljoner kronor. Dessutom behöfva vi 4 1/2 miljoner kronor till kaserner. Vi äro sålunda uppe i nära 200,000,000 kronor. I jämförelse med föregående år visar budgeten en ökning med 17 1/2 miljoner kronor, och lägga vi till de nyss nämnda 4 1/2 miljoner kronorna, så blir ökningen i budgeten 22 miljoner kronor på ett år. Hur har detta tillgått? Jo, dels så, att beräkningarna äro höjda, öfver hvad statskontoret beräknat, med 2 1/2 miljoner kronor, en beräkning, som många åtminstone tro icke kommer att hålla streck, dels så, att man pålagt i ytterligare skatt 2,8 miljoner kronor. Således nära 5 1/2 miljoner kronor, som tillkommit genom ökade beräkningar och höjda skatter. Det oaktadt räckte icke budgeten till, utan i sista hand fick man taga till ett par hundra tusen kronor af 5:te hufvudtitelns allmänna besparingar för att få ihop hvad som fattades i budgeten. När man står inför en så ansträngd budget, är det icke underligt, om statsutskottet försökt göra åtskilliga besparingar. Här på 4:de hufvudtiteln är det en ökning af icke mindre än 3 1/2 miljoner kronor. Dessutom hafva vi att räkna med 4 1/2 miljoner kronor till kaserner. Det blir alltså en ökning af 8 miljoner kronor. Jag tycker därför, att Riksdagen icke nu bör bevilja penningar till anskaffande af grått kläde. Man bör tänka på, att detta kläde också skall betalas.

Jag ber, herr talman och grefve, att få fästa uppmärksamheten på, att den vid betänkandet fogade reservationen i detta ärende afgifves vara afgifven vid punkten 31, men den bör stå vid punkten 32 i stället.

Grefve Klingspor: Man kanske icke kan förneka, att den nuvarande uniformsfärgen är vackrare att se på än den föreslagna grå färgen. Då nu emellertid krigsstyrelsen slagit in på en mera praktisk väg, så vore det orätt, om Riksdagen skulle neka detta anslag. Man har ju redan rätt stor erfarenhet om, att den grå färgen är synnerligen lämplig för en fältuniform. Man har hört ifrån det afrikanska boerkriget, hur det gick med engelsmännen, så länge de voro klädda i röda rockar. Det var en ovanligt stor mansspillan, och det var först när lord Kitchener klädde om den engelska armén och tog till khakiuniformen, som förhållandena förändrades högst betydligt. På samma sätt var det i den japanska armén. Där öfvergick man också till den grå färgen. Sedan dess har man här i landet gjort många försök för att utröna den för oss lämpligaste färgen. Både den blå och den grå färgen hafva underkastats prof, och det har därvid visat sig, att den grå är mindre synlig i terräng än den blå.

Det har sagts af en föregående talare, att vi icke ännu hafva till-

Anslag till anskaffning af nya uniformer för armén.

(Forts.)

Anslag till
anskaffning
af nya uni-
former för
armén.
(Forts.)

räcklig erfarenhet i denna fråga, att vi borde skaffa oss mera erfarenhet och endast på försök bekläda ett regemente med grå uniformer för en summa af 100,000 kronor. Nu har det emellertid visat sig och äfven sagts af flera, att armén behöfver ett rätt stort antal nya uniformer. Då är det väl icke skäl att, när man är öfvertygad, att den grå dräkten är den lämpligaste, skaffa sig ett större antal uniformer af den gamla blå färgen, utan wän bör väl genast öfvergå till den grå.

Det har också sagts, att den grå färgen är så impopulär, att vi icke borde byta till oss den mot den blå. Det är väl dock svårt att kunna påstå, då den grå färgen endast användts vid positionsartilleriet, och det sålunda endast är stockholmarne, som känna till den.

Det har äfven sagts, att det blir dyrare med den grå uniformen än med den blå. Det blir väl ändå gifvetvis billigare att använda den grå färgen. Den är billigare att apprettera på kläde. I den blå färgen ingår indigo, och det är en dyrbar vara, men den grå färgen är billig. Af detta tycker jag, att det alldeles klart och tydligt framgår, att då vi måste göra en nyanskaffning af uniformer och erfarenheten visar, att denna grå färg är lämplig för fältuniformen, så borde det icke vara mer än en mening om, att det är lämpligt att bifalla det förslag, som här framkommit. Utskottet har visserligen i någon mån minskat det af Kungl. Maj:t begärda anslaget, men har angifvit fullgodt skäl därför. Kungl. Maj:t har begärt 6¹/₂ miljoner kronor, och utskottet föreslår blott 6 miljoner kronor. Skälet härtill är, att man ansett, att det bör blifva så mycket billigare att använda grått i stället för blått kläde, så att det föreslagna beloppet godt bör räcka till. Af detta belopp föreslår man att lämna 1 miljon kronor nästa år.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Tingsten: I den skrifvelse, hvarmed 1901 års Riksdag beledsagade antagandet af den nya härordningen, gaf Riksdagen, bland annat, uttryck åt den förhoppningen, att vid trupperns utbildning och öfningar fältförhållandena och deras kraf skulle hållas skarpt i sikte. Jag föreställer mig, att samma uttalande äfven har tillämplighet och betydelse, när det är fråga om arméns utrustning. Det är fältförhållandena och deras kraf, som hafva bestämt mig att tillstyrka framläggandet af denna proposition. De i uniformsfärgfrågan anställda försöken hafva visat, att den färg, som hvilken här är fråga, är den under flertalet förekommande förhållanden taktiskt fördelaktigaste, och det skulle enligt min uppfattning vara orätt, om man genom utrustningens eller uniformens färg skulle utsätta våra trupper för onödiga förluster i krig. Den föreslagna färgen är den färg, som mest undandraget sig fiendens uppmärksamhet, enär färgen är den i terrängen minst framträdande, och truppen bör så sent som möjligt förråda sin närvaro. Dessa omständigheter hafva, såsom jag nyss antydde, varit för mig bestämmande, då jag tillstyrkte framläggandet af statsverkspropositionen i denna del.

Trots det att mobiliseringsförråden af beklädspersedlar äro så väl fyllda som i Tyskland, är man inom tyska armén för närvarande skarpt

betänkt på att vidtaga en uniformsfärgförändring. Sedan ungefär ett år tillbaka eller ännu längre har det pågått försök i sådant syfte såväl i Königsberg som i Metz, och numera äro, enligt hvad »N. Mil. Pol. K.» meddelat, försöken öfverflyttade till den i Potsdam förlagda instruktionsbataljonen (»Lehrbataillon»), där såväl uniform i grågrön färg som i rent grå, ungefär lik den här föreslagna, är under pröfning. Man anser, att försöken nu inträdt uti sitt afslutande stadium. I förbigående tillåter jag mig att nämna, att två af kejsarens flygeladjutanter bära den grågröna färgen.

*Anslag till
anskaffning
af nya uni-
former för
armén.
(Forts.)*

Det har riktats anmärkningar mot det föreslagna klädets styrka och slitbarhet. Jag tror, att detta kläde i fråga om hållbarhet och slitbarhet är fullt jämgodt med, om icke öfverlägset, det mörkblåa klädet, enär det gråa klädet innehåller en större mängd ofärgad ull än det blåa klädet. Färgningen lär icke göra ett kläde starkare. Mottagligheten för mörka fläckar är naturligtvis större på sådan färg som den föreslagna än på den hittills använda blåa färgen.

Nu hafva här åtskilliga ärade reservanter framställt förslag om ytterligare försök. En talare har redan påpekat med hvilka kostnader detta skulle vara förenadt, och så, som jag ser saken, skulle ett bifall till reservationen i själfva verket undanskjuta frågan för åtskilliga år och knappt kunna betraktas annat än såsom ett afslag. I detta afseende hade också 1901 års Riksdag ett uttalande, vid hvilket jag för min del måste fästa en viss uppmärksamhet. Riksdagen framhöll nämligen i sin förut omnämnda skrifvelse, att när det gällde försök i fråga om utrustningen, borde dessa till kostnaden i möjligaste mån begränsas.

Jag tror icke, att man kan vinna något genom fortsatta försök. Man vinner endast frågans uppskjutande, och man kan icke låta uniformstillverkningen under tiden ligga nere, utan man måste gripa sig an med att tillverka uniformer af den nuvarande färgen. Detta kan väl knappast vara lämpligt, om man vill hafva en till snitt och färg ändamålsenlig uniform, en uniform, som genom sitt utseende (den ringa synlighetsgraden) bevarar truppen för onödiga förluster.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten vore framställda följande yrkanden: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Wijk m. fl. vid punkten afgifna reservation; och 3:o) att utskottets hemställan skulle afslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Bohnstedt* begärde votering, i anledning hvaraf herr talmannen hemställde, huruvida kammaren ville till kontraposition därvid antaga bifall till det under 2:o) här ofvan omförmälda yrkande eller afslag å utskottets hemställan, och förklarade herr talmannen sig anse de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för

*Anslag till
anskaffning
af nya uni-
former för
armén.*

(Forts.)

deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till det under 2:o) upptagna yrkandet.

Jämväl om kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående punkten 32 i statsutskottets utlåtande n:o 5 antager bifall till det förslag, som innefattas i den af herr Wijk m. fl. vid punkten afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits afslag å utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 49;

Nej — 70.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för hufvudvoteringen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 32 af sitt utlåtande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 36.

Punkten 33.

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att till det frivilliga skytteväsendets befrämjande såsom extra anslag för år 1907 bevilja 775,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t dels att under år 1906 för ordnande af skjutbanor samt till bestridande af utgifter för en allmän riksskyttetäfling af tillgängliga medel förskjuta 75,000 kronor, att af ofvanberörda anslag för år 1907 ersättas, dels ock att under följande år använda hvad af anslaget kunde under år 1907 besparas.

Utskottet hade i förevarande punkt på andragna skäl hemställt, »att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen till det frivilliga skytteväsendets befrämjande såsom extra anslag för år 1907 beviljar 650,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under följande år använda hvad af anslaget kan under år 1907 besparas.»

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.*

(Forts.)

Vid punkten hade reservation afgifvits af herrar *H. P. P. Tamm*, *K. Starbäck*, *A. H. Hammarskjöld* och *C. G. Johansson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, »att Riksdagen må till det frivilliga skytteväsendets befrämjande såsom extra anslag för år 1907 bevilja 775,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t dels att under år 1906 för ordnande af skjutbanor samt till bestridande af utgifter för en allmän riksskyttetäfling af tillgängliga medel förskjuta 75,000 kronor, att af ofvanberörda anslag för år 1907 ersättas, dels ock att under följande år använda hvad af anslaget kan under år 1907 besparas».

Herr statsrådet Tingsten: Den nedsättning uti anslaget till det frivilliga skytteväsendet, som statsutskottet här förordat, belöper sig till 125,000 kronor; däraf drabbas 1906 års skyttebudget med 75,000 kronor och 1907 års budget med 50,000 kronor. Så som det frivilliga skytteväsendets budget är uppställd, och i öfverensstämmelse med de grunder, enligt hvilka ifrågavarande anslag fördelas på olika poster, träffar denna nedsättning anslaget till understöd för skjutbanors ordnande. De öfriga posterna utgå nämligen, enligt vissa angifna, af Riksdagen gillade och under senaste år tillämpade grunder, till skytteförbundens öfverstyrelse, till skytteförbunden och till skytteföreningarna (årsunderstöd och ammunitionsbidrag). Således, om en nedsättning skulle ske i öfverensstämmelse med hvad statsutskottet här föreslagit, komme man att för innevarande år hafva tillgängliga endast omkring 65,000 kronor till skjutbanors ordnande och för nästa år endast omkring 74,000 kronor, under det att under de närmast föregående åren skjutbaneunderstöden utgått med i medeltal 120,000 à 125,000 kronor. Det är ju för skytteverksamhetens utöfvande alldeles nödvändigt, att skjutbanor finnas till förfogande, ty annars saknas ett af de väsentligaste medlen för bedrivande af sådan verksamhet. En anslagsnedsättning skulle således vara förenad med stora olägenheter för de frivilliga skytteföreningarna och komme att af dess medlemmar kännas såsom ett afbräck i deras sträfvan.

Jag behöfver icke här inför denna kammare särskildt framhålla nödvändigheten för en armé att vara i besittning af god skjutfärdighet. För att vara krigsberedd måste en armé vara väl disciplinerad, äga god manstukt och hafva framstående marschförmåga. Men dessutom bör den vara i besittning af god skjutfärdighet, och under i öfrigt lika förhållanden kan man säga, att den armé är bäst, som förstår att på ett så fulländadt sätt som möjligt handtera sina skjutvapen. Det är ju också väl känt, att skjutfärdigheten är en produkt af öfning, och att ofta återkommande repetitionsöfningar äro för detta ändamål af synnerligen stort värde. Om öfning i skjutning icke äger rum upprepade gånger, om öga och hand afvänjas därifrån, så kommer efter

Anslag till
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

hand den inom arméns led förvärfvade skjutfärdigheten att snart nog gå tillbaka. Till och med i Tyskland har man på senare tid i pressen diskuterat förslag, enligt hvilka man där skulle tilldela skytteföreningarna — dessa äro för närvarande egentligen endast sportskjutningsföreningar — och krigarföreningarna militärgevär och ett visst antal patroner för att på detta sätt bland reservister och landtvärnsmän bättre bibehålla skjutfärdigheten.

Vårt frivilliga skytteväsende intager för närvarande en framstående ståndpunkt. Det har utvecklats sig väsentligt under de senaste åren, och såvidt jag förstår bedöma dess utveckling, går densamma i god riktning. Dess verksamhet bedrifves med anslutning till de föreskrifter, som gälla för arméns skjutöfningar, och i de frivilliga skytteföreningarnas program har åt fältskjutningen gifvits alltmer vidsträckt tillämpning. Jag tror äfven, att den organisation af det frivilliga skytteväsendet, som nu är gällande, väl försvarar sig samt är så ändamålsenlig, som den kan vara. Riket är, såsom kammaren väl känner, indelat i ett visst antal skytteförbund, ordnade med hänsyn till den bestående länsindelningen. För några år sedan var indelningen sådan, att den mer anslöt sig till värnpliktsområdesindelningen, men 1902 vidtogs ändring med anslutning till länsindelningen, särskildt i syfte att kunna påräkna landshöfdingarnes stöd för skytteörelsen. Ett känt förhållande är ju ock, att i spetsen för flera skytteförbund stå länens höfdingar, under det de öfriga äfven ledas af allmänt aktade och arsedda män. Skytteförbundens verkställande utskott äfvensom skytteföreningarnas styrelser bestå ock af sådana män, till hvilka man kan hysa fullt förtroende. Det är under sådana förhållanden, som jag tror det skulle vara mindre gynnsamt för det frivilliga skytteväsendet, om här komme att ske nedsättning och ett afsteg från hvad Kungl. Maj:t föreslagit i denna punkt. Jag har prutat här så långt jag kunnat, i hopp att därigenom stämma Riksdagen gynnsammare för detta anslag, men detta mitt försök har följts af sådan prutning från statsutskottets sida, att, såsom jag vågar påstå, det frivilliga skytteväsendet därigenom komme att tillfogas en känbar knäck.

Efter genomförd härordning afslutas utbildningen af infanteriets värnpliktige i regeln med det tjugufjärde lefnadsåret, och vi hafva för närvarande icke någon annan utväg för vidmakthållande af skjutskickligheten bland äldre årsklasser af de värnpliktige än genom anslutning till det frivilliga skytteväsendet. Det vore således enligt mitt förmenande mindre lyckligt, om man genom att nedsätta anslaget, hvilken nedsättning, såsom jag nämnt, kommer att drabba understöden till anläggning af skjutbanor, skulle verka i sådan riktning, att skytteväsendet komme att gå tillbaka. Dessa understöd äro i regeln mycket små, ofta ej mer än 300, 400 å 500 kronor, utom då det gäller anslag till skytteförbundens gemensamma banor. Ansökningar om skjutbaneunderstöd prövas synnerligen noga, först inom förbunden, genom Kungl. Maj:ts ombud därstädes och deras verkställande utskott och vidare genom skytteförbundens öfverstyrelse här i Stockholm, inom hvars utskott sakkunnig person verkställer den förberedande granskningen. Endast det allra oundgängligaste beviljas, och anslaget bestämmes i förhållande till antalet skyttar i föreningen. Visst belopp

utgår för hvarje målskjutningstaffa, hvarjämte medel anvisas till de nödiga skyddsanordningarna vid taforna äfvensom till uppförande af materialbod. För hvarje sådan beviljas blott 150 kronor. Till extra anordningar, såsom till skjutpaviljonger och telefonledningar m. m., beviljas i regeln icke något, utan sådant få föreningarna själfva bestå sig. Hvarje förening nedlägger vanligen stora belopp af egna medel för att kunna anordna sin skjutbana så tillfredsställande som möjligt. På grund af hvad jag anført, skulle jag vara synnerligen tacksam, om kammaren ville behärta det frivilliga skytteväsendets behof på det sätt, att Kungl. Maj:ts proposition i detta afseende vunne kammarens godkännande.

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.*
(Forts.)

Friherre Palmstierna: Det torde icke behöfva framhållas, att utskottet, liksom de flesta inom vårt land, fullkomligt uppskattar den frivilliga skytterörelsens fosterländska betydelse och dess nytta för försvaret, synnerligen sedan dess organisation ändrats så, att ett samband numera finnes med de militära myndigheterna. Jag har själf såsom landshöfding haft tillfälle att öfvervara flera täfvingsskjutningar och kan vitsorda såväl att det går synnerligen väl till på skjutbanorna som ock de uppostringar, hvilka de enskilda medlemmarne göra för saken. Således har det icke kunnat vara den allra minsta afvoghet mot skytterörelsen, som i utskottet gjort sig gällande, utan tvärtom. Men frågan gäller här, huru stort understödet skall vara. Det är icke fråga om att hämma skytterörelsen, nedsätta densamma, göra den afbräck eller gifva den en kännbar knäck. Det är icke meningen att draga in eller sätta ned anslaget, utan att höja det, och frågan gäller blott, huru mycket det skall höjas; att det skall höjas, äro vi alla med om. När det då gäller huru mycket, kommer centralstyrelsen — och när tro herrarne, att denna styrelse blifver nöjd — med en begäran om 900,000 kronor, d. v. s. 100,000 kronor förskott för år 1906 och 800,000 kronor för år 1907. Att detta räcker för 1907, svarar den icke för; skulle så ej blifva händelsen, kommer den in med begäran om ytterligare förskott. Den strider för sin sak, och att den anser sina anspråk ganska måttliga, är tydligt. Nu har Kungl. Maj:ts gjort icke obetydliga inskränkningar, och frågan är, huru mycket Riksdagen anser sig böra bevilja. Härvid framhöll herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, att såsom anslaget nu vore indeladt i olika poster, skulle hela inskränkningen komma att falla på skjutbanorna, och dessa vore dock alldeles nödvändiga. Huru fördelning sker på olika poster, har naturligtvis Riksdagen aldrig lagt sig i, utan skytteförbunden sköta sig själfva under Kungl. Maj:ts ledning, och jag tager för gifvet, att fördelningen af anslaget gjorts på klokt sätt. Detta är en sak, som Riksdagen icke har med att göra; Riksdagen anslår en viss summa penningar, som sedermera får på bästa sätt skötas. Hvad skjutbanorna beträffar, är det gifvet, att därtill behöfves mycket penningar, men tro herrarne, att något annat, hvartill penningar behöfves, genast kan blifva färdigt? Icke äro alla arméns skjutbanor ännu färdiga, utan arméförvaltningen får mottaga ansökningar om anslag för sådant ändamål från det ena regementet efter det andra. Arméförvaltningen har ett bestämdt anslag att röra sig med och tillåter

Anslag till
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

sig icke att begära förskott eller öfverskrida anslaget; regementena få vänta och få sedan i tur och ordning, i den mån det finnes penningar. På samma sätt med väganslaget. Det begäres emellanåt höjning med 100,000 kronor, och då visar sig, att ansökningar ligga inne om understöd till belopp af millioner. I det län jag tillhör gifvas icke så stora understöd, som det begäres för detta ändamål; hvarje år sker en högst betydlig nedsättning, och därvid få dock kommunerna icke blott deltaga i kostnaderna för väganläggning, utan äfven underhålla de nya vägarna. Det är således icke något enastående, att skytteföreningarnas skjutbanor icke kunna ögonblickligen blifva i ordning. Det har här varit en ständigt pågående ökning, som Riksdagen medgifvit. Nu säger man: antagligen tillkomma under detta år 5,000 nya skyttar, hvilket betingar en ökning af nuvarande anslag; detta är nu 600,000 kronor, som, fördeladt på 80,000 skyttar, hvartill skytteföreningarnas medlemmar nu uppgå, gör ett statsbidrag af 7 kronor 50 öre på hvarje skytt. Genom anslagets ökning med 50,000 kronor skulle statsbidraget utgöra 10 kronor för hvarje ny skytt, och jag kan icke säga, att detta är att hämma skytterörelsen eller gifva den en allvarsam knäck. 650,000 kronor är i alla fall icke en liten summa penningar, och anslaget har ökats oupphörligen från 40 à 50 tusen, som det var i början. Nu sönderfaller deras yrkande, hvilka understödjda den kungl. propositionen, i tvenne afdelningar, hvaraf den ena går ut på att erhålla ett förskott för 1906 à 75,000 kronor. För en del är sedan hushållade skytteförbunden alltid på det sättet, att de öfverskredo anslaget och begärde förskott konstant på 50,000 kronor. Riksdagen beviljade detta några år, men slutligen sade Riksdagen: när vi nu bevilja detta nya anslag, vilja vi ej vidare höra talas om förskott; ni får liksom andra myndigheter rätta munnen efter matsäcken; ni vet eder budget och har att rätta eder därefter. Nu kommer man igen och säger, att man måste hafva förskott, samt nöjer sig icke med 50,000, utan begär 75,000 kronor, bland annat till en riksskyttetäfling. Jag tror, att det är en viktig sak, att Riksdagen håller på hvad den sagt, och då den sagt, att den icke vidare vill lämna förskott, emedan vederbörande skola veta, hvad de hafva att rätta sig efter, så tror jag det vore högst vanskligt, om Riksdagen ett år därefter skulle säga: »efter som ni äro envisa, efter ni hålla på med eder begäran, skola ni få förskott».

Jag får af dessa skäl hemställa om bifall till hvad utskottet förslagit i denna punkt.

Grefve Wachtmeister, Axel: Jag har fått det intrycket af den utredning, som här föreligger, att Kungl. Maj:t afprutar så mycket, som lämpligen kan och bör prutas på det af skytteförbundens öfverstyrelse begärda anslaget. Öfverstyrelsen torde genom utskottets motivering få en påminnelse och varning att rätta utgifterna efter sina inkomster, men icke bör Riksdagen här utsträcka straffet till de oskyldiga skyttarne. Om icke större ökning sker än med af statsutskottet föreslagna 50,000 kronor, kommer detta, därigenom att öfverstyrelsen under föregående år varit alltför frikostig och lefvat öfver sina tillgångar, att verka för skyttesaken på samma sätt, som om Riksdagen *minskat* anslaget. Det kan därigenom uppkomma stagnation eller

till och med tillbakagång i skytterörelsen, hvilket dock vore evärdlig skada på denna stora nationella rörelse, som lämnar ett så värderikt bidrag till försvarsarbetet. Jag får därför hemställa, att kammaren för denna gång måtte låta nåd gå för rätt, och yrkar bifall till herr Hugo Tamms med fleres reservation.

Anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

(Forts.)

Grefve Hamilton: Den sparsamhetsifver, som statsutskottet ådagalagt i detta ärende, har väckt icke ringa misstämning i vida kretsar inom landet, och ett bifall till statsutskottets förslag skulle kunna tolkas därhän, att Riksdagen icke vet att uppskatta det varma intresse inom vårt land, hvarmed den frivilliga skytterörelsen omfattas. Jag har här i min hand två petitioner, som ådagalägga, huru misstämning finnes inom den provins, där jag bor, och i dessa petitioner anhålles, att jag måtte framhålla inom Riksdagen nödvändigheten af ett beviljande af det högre anslaget. Jag behöfver naturligtvis icke här utveckla den frågan efter det utmärkta anförande, som vi fått höra från statsrådsbänken. Man behöfver icke vara fackman för att inse, att skjutskicklighet är nödvändig för ett effektivt försvar, och då man betänker, att skytteföreningarna under förlidet är utbildat icke mindre än 85,000 skyttar, män i beväringens åldern och därunder, måste man erkänna, att skytteföreningarna utvecklat en storartad verksamhet.

Hvad det ekonomiska beträffar, bör man väl också erkänna, att, då skyttar kunna utbildas för så ringa kostnad som — jag åberopar mig på den siste ärade talaren — 7 kr. 50 öre per man, staten har full valuta för detta anslag.

En annan sida af frågan bör ock beaktas. Då skytten går till sitt arbete, drifves han därtill af en ansvars känsla, en känsla af att han måhända en dag kommer att offra lifvet för sitt land, och därför vill han vara skicklig såsom skytt. Detta alstrar äfven hos honom kärlek till fosterlandet, som han skall försvara, och det synes mig vara tämligen olämpligt, om Riksdagen skulle hämma denna rörelse genom nedprutande af det af Kungl. Maj:t begärda anslaget. Jag får därför, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Friherre Beck-Friis, Johan: Herr grefve och talman, mina herrar!

Det förefaller nästan, som om de herrar, som förordat Kungl. Maj:ts proposition i här föreliggande punkt, skulle antaga, att statsutskottet icke har varit fullt inne i den situation, som man kan säga, att dessa frivilliga skytteföreningar hafva bildat. Jag är fullkomligt öfvertygad, att statsutskottets samtliga ledamöter gärna vilja instämma i det yttrandet, som herr statsrådet anför till statsrådsprotokollet: »jag hyser nämligen den uppfattningen, att den frivilliga skytteverksamheten haft och allt fortfarande har en stor betydelse för vårt försvar, enär dess utveckling går uti en sund och ändamålsenlig riktning samt rörelsen uppbares af en varm, fosterländsk anda». Atminstone vill jag för min del instämma i detta, men jag kan icke underlåta befara, att denna verksamhet har gått väl raskt framåt. Den är för tillfället modern. Det är entusiasmen kring den, som gör, att tillströmningen af skyttar är mycket stor öfverallt. Huruvida skytterörelsen, när

Anslag till
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.

(Forts.)

den fortgått en tid och kommit i lugnare utveckling, kan bibehållas vid samma intresse som nu, det är svårt att säga; och skulle det visa sig, att, när den första entusiasmen svalnat, det blir ett bakslag, kunna också de, som nu äro ifrigast för att gifva det rikligaste bidraget till densamma, finna, att en del summor kanske blifvit utbetalda väl hastigt. Riksdagen har ju alltid visat sig förstå denna rörelses vikt och betydelse. Riksdagen har understött densamma, och Riksdagen har årligen ansenligt ökat anslaget. Men år 1904 fann Riksdagen, att öfverstyrelsen ville draga väl stora växlar på Riksdagens anslagsvilighet, och skref därför till öfverstyrelsen, att den icke skulle påräkna några förskotter. Nu skulle jag vilja fråga: huru har öfverstyrelsen ställt sig denna Riksdagens amaning till efter rättelse? Såvidt jag kunnat finna af den skrifvelse (i propositionen intagen), som öfverstyrelsen till statsrådet och chefen för landtförsvardepartementet inlämnat, och däri den framhåller sina behof för nästa år, tyckes öfverstyrelsen icke hafva tagit någon hänsyn till det anslag den har af Riksdagen eller den ökning den på grund af sista årens erfarenhet kunnat vänta och icke heller till den skrifvelse Riksdagen till öfverstyrelsen aflåtit. Den har nämligen beräknat utgifterna till 900,000 kronor, således en ökning på 300,000 kronor. Herr statsrådet, som nog är den, som är mest inne i frågan, har visserligen strukit rätt betydligt, men herr statsrådet begär dock 775,000 kronor, således betydligt mer, än hvad man kan vänta sig, att Riksdagen på grund af föregående årens anslag skulle komma att höja det till i år.

Jag skall försöka efterse, huruvida ej öfverstyrelsen skulle kunnat, och möjligen äfven herr statsrådet i vissa punkter, göra ytterligare besparingar. Jag har fäst mig särskildt vid en post, som öfverstyrelsen vill öka, men som herr statsrådet icke ökat, nämligen anslaget till skyttemärken. Skyttemärken ha köpts och utdelats för 10,500 kronor. Dessa små märken kosta, de af brons och silfver 40 à 50 öre, de af guld några kronor. Nu anser öfverstyrelsen, att anslaget till skyttemärken behöfver ökas till 15,000 kronor. Mig synes, att om öfverstyrelsen ville hålla sig inom måttliga gränser, så antingen skulle den låta skyttarna betala 10 öre för brons-, 25 öre för silfver- och 1 krona för guldmärkena och därigenom något bidraga till dessa märkens inköp, eller också, om det visar sig, att skyttemärkena utgå i så förfärlig massa, böra fordringarna i och för skyttemärkens erhållande höjas, ty då skyttemärken utdelas i en sådan mängd, visar det, att fordringarna äro väl lågt satta.

Vidare har öfverstyrelsen föreslagit, att ammunitionersättningen skulle utgå med 4 kronor per man. Herr statsrådet har nedprutat detta till 3 kronor 25 öre, och jag anhåller att få läsa upp hvad statsrådet därom säger:

»Skytteförbundens öfverstyrelse har föreslagit, att det till *skytteföreningarna* utgående ammunitionsbidraget skulle ökas från tre till fyra kronor för hvarje anslagsberättigad skytt. Mig synes, att en höjning af detta bidrag bör äga rum till det af öfverstyrelsen föreslagna beloppet, men höjningen torde lämpligen böra ske efter hand i jämbredd med den ökade användningen af 6,5 mm. gevär vid de frivilliga skjutöfningarna, hvarför för år 1907 ammunitionsbidraget

synes kunna bestämmas till 3 kronor 25 öre för hvarje anslagsberättigad skytt.»

Nu frågar jag: hvad har öfverstyrelsen och äfven statsrådet haft för anledning att höja detta bidrag? Skytteföreningarna hafva aldrig fått någon sorts löfte från öfverstyrelsen om annat än att detta bidrag skall utgå med 3 kronor per man, men nu vilja de frivilligt höja det till 4 kronor. Jo, säga de, därför att ammunition till 6,5 mm. mausergevär är dyrare än ammunition till remingtongevär. Om man då ser efter, huru förhållandet är med remington- och mausergevären, så hafva aldrig skytteföreningarna fått sig tilldelade mausergevär, utan de få till låns från kronans förråd remingtongevär och af öfverstyrelsen 50 fria remingtonpatroner för hvarje skytt. 50 remingtonskott värderas till 3 kronor. Således är det meningen, att till dessa frivilliga öfningar skola användas remingtongevär. Men nu är förhållandet att en del goda skyttar, som hafva mera intresse för skjutningen och som vilja deltaga i pris- och täflingsskjutningar, tycka, att mausergevären gå bättre och därför själft köpa sig sådana gevär. Hittills har det tillgått så att, som mauserammunition är dyrare än remingtonammunition, hafva de betalt skillnaden, och det med rätta, ty den, som köper eget gevär för att kunna deltaga i täflingar, bör väl också kunna bekosta hvad denna ammunition är dyrare än den andra. Således anser jag att, då staten icke lånar ut mausergevär till skytteföreningarna utan fortfarande endast tillhandahåller remingtongevär, är det också naturligt, att staten endast lämnar kontanta bidrag till ammunition för dessa remingtongevär. Detta har jag egentligen endast sagt därför, att om också ökningen endast blifver den statsrådet föreslagit eller 25 öre per man, så gör det dock 21,500 kronor. Så det spelar en ganska stor roll.

Men det finnes en åtgärd, som öfverstyrelsen skulle kunna vidtaga för att minska dessa utgifter, och det är att bestämma inskrifningsåldern. Nu är, såsom jag förut sagt, intresset stort, alla pojkar vilja gärna komma in i skytteföreningarna så fort de orka med geväret. Det kan vara roligt för dem, men huruvida staten skall behöfva lämna pengar, för att pojkar skola få skjuta 50 skott fritt med remingtongevär, innan de äro fullvuxna, vet jag icke. Föreningarna redovisa dem såsom inskrifna under värnpliktsåldern orh uppbära fem kronors bidrag för hvarje pojke. När det blir ett så stort antal skyttar, som nu är fallet, vore det lämpligt, om de icke finge inskrifvas förrän vid t. ex. 16 à 17 års ålder.

Med allt detta har jag velat visa, att jag icke anser, att öfverstyrelsen gjort allt hvad på den ankommer för att hålla sig inom det anslag, som den har att förfoga öfver och att den icke heller rättat sig efter den skrifvelse Riksdagen till den har aflåtit. Jag är fullt öfvertygad, att öfverstyrelsen, utan att *hämna* skytterörelsen, kan reglera sitt förhållande till densamma, så att styrelsens medel bättre räcka, och jag anser det vara en tvingande nödvändighet att, då Riksdagen anvisar medel och dessutom varnar för att anslaget öfverskrides, den myndighet, som fått sig dessa medel anförtrodda, försöker rätta sig efter hvad Riksdagen i detta afseende föreskrifvit.

Slutligen anser jag att, då Riksdagen sedan flera år icke blott

Anslag till
det frivilliga
skytteväsen-
lets befräm-
jande.
(Forts.)

anvisat medel utan år efter år ökat detta anslag med 50,000 kronor och däri handlat välbetänt och konsekvent, Riksdagen gör klokast uti att fortfarande vidhålla den grund, som en gång blifvit fastslagen, och således vidhåller sitt beslut, att ej bevilja förskott, men öka anslaget med 50,000 kronor; och får jag därför, herr grefve och talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wieselgren: Jag har icke begärt ordet för att upptaga till bemötande de anmärkingar, som af den siste talaren riktades mot skytteförbundens öfverstyrelse; men då han erinrade oss om hvad vi för öfrigt alla veta, att Riksdagen ställt sig mycket välvilligt i fråga om anslag till skytteväsendet, vill jag blott påminna om en sak, nämligen att då Riksdagen gjort detta, har den gjort det därför att Riksdagen ansett denna sak vara af stort fosterländskt intresse.

Den siste talaren nämnde ock några ord om, att denna rörelse bars upp af ungdomlig entusiasm; men han ansåg det såsom en fullkomligt klar och ovederlägglig sak, att denna entusiasm snart skulle mynna ut »i ett bakslag», att det skulle blifva en reaktion, att entusiasmen skulle försvinna o. s. v. Sorgligt nog kan han nog i våra dagars erfarenheter hafva någon anledning att befara detta; men skulle det någon gång vara tillåtet att våga uttala en förhoppning om att en stor nationell ungdomsrörelse ändå ej skall mynna ut »i ett bakslag», icke en dag tvina bort och dö, skulle det väl vara i fråga om särskildt denna rörelse. I alla fall — icke böra väl *vi*, mina herrar, vara de, hvilka hjälpa denna rörelse att tyna af och dö? Om också den ärade talaren skulle ha skäl för sin farhåga, att denna nu uppflammande rörelse icke länge skall kunna hålla i sig, må ju just detta vara en mycket allvarsam anledning för Riksdagen att tänka på, huruvida Riksdagen verkligen för sin del bör medverka till en så sorglig utgång? Men månne icke Riksdagen just gör detta, om den underlåter att lätta de ekonomiska svårigheter, som möta skytterörelsen, och som måste förökas, om vi gå med på den anslagens nedsättning, som statsutskottet här har föreslagit? Ett bifall till utskottsförslaget skall förstärka faran för reaktion — detta förefaller för mig vara den enda slutsats, den enda *riktiga* slutsats, som kan dragas af den ärade talarens anförande.

Jag ber att få, i likhet med en annan föregående talare, omnämna, att jag har från Göteborgs läns skytteförbunds verkställande utskott mottagit en skrifvelse af samma innebörd som den, hvilken sagde talare fått från sitt län, uti hvilken skrifvelse det heter, att för att skytteväsendet allt fortfarande skall kunna hållas uppe och gå framåt, är det af nöden, att statens understöd till detsamma håller jämna steg med utvecklingen. Detta är, mina herrar, så synes det mig åtminstone, en klokare metod än den, som talaren å östgötabänken förordade. Jag vågar uttala den förhoppning, att vi i möjligaste mån å vår sida måtte vid bestämmandet af *anslagen* till skytterörelsen hålla jämna steg med dess egen utveckling, som icke åsyftar någonting annat än vårt folks bästa och stärkande af vårt nationella försvar.

På dessa skäl ber jag att få ansluta mig till dem, som yrkat bifall till reservationen.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande kl. 7 på aftonen.

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsen-
lets befräm-
jande.*

(Forts.)

Herr von Baumgarten: Att skytteförbundens öfverstyrelse hos regeringen begärt 900,000 kronors anslag för nästkommande år kommer sig däraf, att styrelsen hade år 1905 begärt att få detta anslag af 30,000 kronor till en riksskyttetäfling och 70,000 kronor till ordnande af skjutbanor. Detta har nu icke kunnat låta sig göra. Det har icke kunnat hållas någon riksskyttetäfling, emedan anslaget icke räckt till, och det har af samma skäl icke kunnat beviljas anslag till de skytteföreningar, som sökt få anordna skjutbanor. Det ligger sålunda inne ansökningar för 42,000 kronor, som icke kunnat bifallas i följd af medlens otillräcklighet. När nu regeringen på allt möjligt sätt och på alla olika punkter sökt göra nedprutningar för att med hänsyn till den mängd anspråk i öfrigt, hvilka framtråda under denna hufvudtitel, komma till det af regeringen ansedda minsta möjliga eller 775,000 kronor, synes väl som om Riksdagen borde kunna tillmötesgå detta måttliga anspråk.

Vi hafva från denna kammare en ärad reservant, tillika ordförande i statsutskottet, och jag hade hoppats, att han äfven skulle yttra sig i denna fråga, men då han icke gjort det, har jag velat upptaga hans mantel i denna punkt.

Riksdagen beviljade förlidet år icke mer än 82,500 kronor till inrättande af skjutbanor, då i vanliga fall under föregående år beviljats 113,000 och lägst 100,000 kronor. Där kommer naturligtvis en brist att uppstå, allra helst som skytteföreningarnas antal ökats ganska väsentligt under senaste året. Sålunda uppgå skytteföreningarna nu till 2,102 stycken med 80,000 skyttar, och det är all anledning förmoda, att skyttarnas antal snart skall springa upp till 85,000. Visserligen har statsutskottet ökat sitt anslag med 50,000 kronor eller samma belopp, som lämnats under föregående år, men i förhållande till skyttarnas och äfven skytteföreningarnas ökade antal blir denna proportion af 50,000 kronors ökning ej sådan, att den kan anses ens närmelsevis motsvara hvad behovet kräffer. Hvar och en, som ägnat sig något åt denna sak, vet ganska väl att en riksskyttetäfling skulle hafva medfört stort gagn och väsentligt ökat de särskilda individernas intresse för skytteväsendet, och helt säkert skulle skytteföreningarna hafva täflat om att sända sina bästa skyttar till täflingen, hvarigenom naturligtvis lifaktigheten betydligt höjts under förberedelserna till detta täflingsmöte. Jag tror alltså, att de medel, som skulle anslås i och för detta ändamål, skulle verka ofantligt välgörande, vara till mycken nytta och bidra till att ganska betydligt höja de allmänna skytteföreningarnas pointantal vid skjutöfningarna. Det är ett erkänt faktum, att inom armén har skjutskickligheten ökats ganska väsentligt under de senare åren. Detta får man icke endast skriva på de nya mausergevärens räkning utan, som jag hört af officerare vid olika regementen, man tillskrifver det i mångt och mycket den omständigheten att skyttarna inhämtat en ganska betydlig skjutfärdighet, innan de göra sina värnpliktsöfningar, och därigenom har äfven pointantalet inom armén höjts icke så obetydligt.

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.*
(Forts.)

Om nu så är fallet, kan jag ej inse annat än att Riksdagen bör höja anslaget till det belopp, som Kungl. Maj:t anser nödigt för att denna rörelse må kunna bedrivas med samma intresse och framgång som hittills, och jag ber att få instämma i herr krigsministerns yttrande, då han säger, att denna frivilliga skytteverksamhet har en lika så stor betydelse ur allmänt nationell synpunkt, hvarför också han på det varmaste tillstyrker det äskade anslaget på 775,000 kronor, hvar- till äfven jag vördsamt anhåller att få yrka bifall.

Herr Björnin: Om man betraktar skytteföreningarnas öfverstyrrelse med byråkratiska ögon och fattar den som ett vanligt statens ämbetsverk här i Sverige, är jag öfvertygad om att det nog skall kunna finnas ett och annat, som ju kan vara ganska anmärkningsvärdt samt ägnadt att ingifva föreställning om att denna institution icke bör vara förtjänt af något ökad anslag. Men det torde väl icke vara nödigt att här påpeka, att denna skytterörelse är en fullständigt *frivillig* rörelse. Det ändamål, som den söker förverkliga, har ju af både Konung och Riksdag erkänts vara nyttigt och förtjänstfullt. Det afser ej blott sträfvan efter ökad skjutskicklighet inom landet, utan man har genom nämnda rörelse äfven trott sig kunna nå stora delar af befolkningen i fråga om att väcka deras fosterlandskänsla till lif och på samma gång intressera dem för försvaret i allmänhet. När nu allt detta har lyckats så väl, glädjande att omtala, att, såsom en ledamot af statsutskottet här för en stund sedan yttrade, han tyckte att denna rörelse till och med gick alltför raskt framåt, är det då lämpligare att söka få den att gå tillbaka genom att undandraga densamma det pekuniära understöd, hvaraf den är i så stort behof? Ty om man icke här beviljar hvad nödigt är, utan hela skaror, som komma och anmäla sig att få vara med om skjutöfningarna, icke kunna vara med därom, därför att de ej kunna få del af anslaget, då kommer gifvetvis denna rörelse icke längre att utvecklas utan kommer att gå tillbaka.

Jag ber nu att få fästa uppmärksamheten därpå att de personer, som deltaga i öfningarna, icke äro rikt folk utan att största antalet utgöres af mindre burget folk. Det inger därför beundran att se hvilka uppoffringar de underkasta sig. Blott dessa vandringar till skjutbanorna representera ganska betydliga penningbelopp i förlorade dagsverken. Skall man då begära att de dessutom skola betala några kronor till skyttemärken — detta vore väl det minsta staten kunde gifva dem i ersättning för de långa vägar de ofta få vandra. Härtill kommer, att de ofta få betala en ganska stor del af den förbrukade ammunitionen.

Det är ett gammalt ordspråk som säger: vår Herre är så nådig, att han ej låter något träd växa ända upp i himlen. Äfven hos statsutskottet finnes en viss benägenhet att klippa alla häckar lika, synnerligast de militära. Det klipptes likt och olik för att få summorna från det ena året att stämma med dem från det andra och förhållandena på ett håll att stämma med förhållandena på ett annat, om ändamålen med organisationen å hvardera stället än är aldrig så olika. Om saxen träffar något väsentligt i organisationen, något af

dess innersta nerver, något särskildt ömtåligt för hela dess framtida tillväxt och fortbestånd, så synes det göra detsamma, blott likformighetstvånget, likformigheten med *annat*, likformigheten med det som *har varit*, ej eftersättes. Eller hur är det? Hafva vi icke här i Sverige förut haft en liknande frivillig folkrörelse, nämligen skarpskytterörelsen på 1860-talet? Denna räknade under sin blomstringstid bortåt 40,000 medlemmar; möjligen något därutöfver. Denna rörelse gick raskt framåt några år, för att sedermera så småningom slockna ut. Är det den historien, som nu skall återupprepas? Äfven då skyllde man på, att det blott var entusiasm för stunden, att det hela endast var en modesak. Jag undrar mycket, om icke felet låg på ett helt annat håll och om icke den *frivilliga* skarpskytterörelsen, i fall den haft någon likhet i utlandet att åberopa sig på och därigenom fått lättare att bekomma det understöd, hvaraf den var i behof, och sålunda blifvit riktigt omhuldad af statsmakterna, bort i väsentlig mån kunnat bidraga till att höja och utveckla vårt försvarsväsen såsom föregångare till den allmänna försvarsplikten.

Anslag till
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

Jag tror, att de herrar, hvilka ej vilja vara med om att understödja den nu pågående skytterörelsen, genom att yrka nedprutning i hvad Kungl. Maj:t efter vederbörlig pröfning ansett vara det rätta, skulle, om de vinna sitt mål, komma att få ångra sig, då värnpliktsfrågan en gång ånyo kommer upp på dagordningen. För öfrigt tror jag, att ingen skada sker genom att bevilja det anslag som begärts, ty mot den talare, som sade att det gick för raskt och att en fortsatt ökning kunde vara farlig för budgeten, vill jag blott erinra därom, att det icke är fråga om något ordinarie anslag, som en gång anvisadt årligen till oförändradt belopp skall utgå, utan att det gäller ett extra anslag för blott ett enda år. Går rörelsen tillbaka, kan man ju lämpligen minska detsamma, men går den framåt, så är det väl oklokt att icke låta den få hvad den behöfver, då den är för fosterlandet nyttig och såsom sådan erkänd.

Jag vill ej längre upptaga kammarens tid, endast be att få konstatera, att, såvidt jag förstår, och jag har ju något med rörelsen att skaffa, användas pengarna i det stora hela klokt och förståndigt, i hvilket afseende också förefinnes en ej oväsentlig olikhet mot hvad förhållandet var under flydda tider.

Jag ber att till kammaren få göra en vördsam framställning om att kammaren i detta fall måtte stå på Kungl. Maj:ts sida samt bidra till utvecklingen af en rörelse, som jag för min del anser vara af synnerligen nyttig beskaffenhet, ej minst för utvecklingen af vårt försvar i allmänhet. Särskildt på senare åren har den ju äfven medverkat ej så litet till höjande af den fosterländska stämningen, och detta är ju något som man särskildt i vår tid icke bör skjuta ifrån sig.

Jag ber att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Fahlbeck: Jag skall icke upptaga kammarens tid med några militärtekniska detaljer i denna fråga, utan endast tillåta mig anmärka, att statsutskottets syn på denna sak tydligen icke svarar emot verkligheten. Utskottet anser sig hafva gjort alldeles till fyllest, om det i år likasom föregående år ökat anslaget med 50,000 kronor,

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.*
(Forts.)

och tyckes helt öfverraskadt öfver att rörelsen tagit den fart, att det skulle behövas ytterligare anslag. Det förefaller, mina herrar, som om vårt statsutskott glömt de tilldragelser, hvilka timat under sist-förflutna året. Den utveckling, som den frivilliga skytterörelsen fått, är ett omedelbart utslag af dessa tilldragelser. Vi kunna därför nu ej på denna rörelse anlägga den statistiskt byråkratiska måttstock, hvilken under andra förhållanden kunnat vara på sin plats. Dessutom, mina herrar, böra vi komma i håg, att här möter oss en rörelse med frivillighetens friska mod i en sak, där man som oftast stöter på rätt mycken motvillighet. Vi sitta här i riksdagen och tillsammans med Kungl. Maj:t pålägga det svenska folket en stor tunga i ökad värnplikt och betydliga skatter. Det är ej säkert, att alla, som däraf träffas, känna sig så glada däröfver. Nu göres af egen drift en framställning i denna fosterländska sak; då bör icke Riksdagen underlåta att såvidt på den beror gå en sådan framställning till mötes.

Jag ber att få yrka bifall herr Tamms m. fl. reservation.

Herr Nyström, Carl: Äfven jag har från den bygd jag närmast representerar emottagit vittnesbörd om den offervillighet, som där existerar, och där rådande berömvärda nit för denna stora sak. För min del behöfver jag icke några sådana påstötningar för att stegra min ifver för saken, enär jag, som jag flera gånger förut här framhållit, betraktar denna rörelse som en viktig insats i vårt försvarsverk och dessutom såsom ett oerhördt viktigt stycke folkuppfostrare. Denna sak får därför icke falla. Det är för visso icke rätt att säga, att saken visar tecken till aftynande och att anslaget därför bör förmins-
skas. För den ett tynande lif, bör den hjälpas upp, frodas den, bör den hållas uppe. I bådadera fallen behöfver rörelsen sålunda understödjas.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Friherre Gripenstedt: Ingen lärer väl hafva kunnat underskatta den i sig själf vackra tanke, som ligger till grund för den frivilliga skytterörelsen, och att skjutskickligheten är af stor betydelse för landets försvar lärer väl af ingen förnekas. Också har Riksdagen år efter år höjt anslaget till skytteväsendets understödjande, och hvad statsutskottet nu föreslagit är likaledes en förhöjning. Men denna skytterörelse, som alla nu tala om, är blifven en modesak och såsom sådan har den en viss benägenhet att gå till öfverdrift; man har svårt att hålla måttan. Det är visserligen otacksamt att tala emot öfverdrifter inom modet, det är nog vida lättare att tala för dessa, hvilket nogsam-
t gaf sig till känna, då vi nyss hörde flera blomsterströdda anföranden mottagas med gillande. Men jag vill för min del söka att se denna sak någorlunda nyktert, detta skadar aldrig. Om de värnpliktige utbildta sig i skjutfärdighet, är detta ju en alldeles obestridligen gagnande sak, men dessa skytteföreningar räkna såsom medlemmar äfven en mängd äldre män och till och med kvinnor, som, om de blott kunna skjuta, gå in i desamma. Detta är mycket roligt, men jag fruktar att de föga kunna bidra till landets försvar, ty Blendas tid är för länge sedan förbi. Dessutom torde de friskaror och frivilliga garden, som

kunna uppstå, spela en mindre betydande roll i afseende å landets försvar än den man vill tillmäta desamma. Vidare har Riksdagen 1904 uttalat sig för att några förskotter ej borde ytterligare lämnas, utan att dessa skytteföreningar skulle rätta mun efter matsäcken. Är Riksdagen då redan nu färdig att frångå sin uttalade ståndpunkt? Utskottet har åtminstone ansett det vara sin skyldighet att påpeka denna sak för Riksdagen.

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsen-
ets befräm-
jande.
(Forts.)*

Det enda verkliga skäl jag hört anföras för bifall till Kungl. Maj:ts förslag är, att man i annat fall för året måste afslå en del ansökningar om inrättande af nya skjutbanor m. m. Det ligger några sådana ansökningar inne, hvilka ännu icke kunnat bifallas. Men skola alla dylika ansökningar omedelbart bifallas, då kommer denna sak uti en vida gynnsammare ställning än många andra framställningar från myndigheter och personer i vårt land. Ty det finnes dock åtskilliga behof, som kunna vara lika trängande, men som få vänta på behöfliga anslag. En fara kan det däremot vara, om man lägger alltför mycke vikt på detta frivilliga skytteväsende genom att man sedermera möjligen tager detta till förevändning för ett uppskof med anordnandet af landets verkliga försvar. Det skulle kunna komma ett sådant bakslag som att man säger: låtom oss lägga hufvudvikten på skytteväsendet, med det andra är det icke så noga. Därhän hafva vi lyckligtvis ännu icke kommit, och jag hoppas att vi aldrig skola komma därhän.

Med ett ord, skytteväsendet är värdt all uppmuntran, men någon måtta bör dock här iakttagas. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Billing: Mer än en gång har man från Andra Kammaren under denna riksdag sagt till mig ungefär så här: »Det lönar sig icke att yrka afslag på något förslag om anslag eller att yrka nedläggning i ett sådant, ty det högre anslaget beviljas alltid.» Och det finnes knappt någon mera otacksam uppgift än att yrka besparing på ett sådant anslagskraf, som här föreligger.

Det förekommer mig — det vill jag först hafva sagdt — som om man under debatten i dag om denna punkt varit bra mycket obillig. Man har talat om statsutskottets utlåtande så, som om statsutskottet icke hade intresse för skyttesaken, som om statsutskottet icke ville understödja den, som om utskottet icke tillmätte den någon betydelse hvarken i fråga om fosterlandets försvar eller i fråga om folkuppfostran. Man har från deras sida, som yrkat på det större anslaget, tagit åt sig såsom något dem ensamt tillhörigt att intressera sig för och arbeta för skytteväsendet. Jag ber att få framhålla, att så går det icke an att uppställa tvisten mellan statsutskottet och dess motståndare. Allt det vackra, som här är sagdt om skytteväsendet, det är statsutskottets pluralitet i stånd att repetera som sina egna ord — ja, ja, det är icke sagdt de blefve så värtaliga, men ungefär i samma riktning skulle de kunna tala. Således ber jag, att detta problem ej måtte hyfsas så, att man får på ena sidan intresse för och lust att understödja skytteväsendet och på den andra saknad af detta intresse; — somliga hafva uttryckt sig positivt och påstått, att statsutskottet vill *hämna* skytteväsendet, andra, som varit mildare i sina uttryck, hafva påstått, att statsutskottet ej vill *vara med om att uppmuntra* skytteväsendet. Statsutskottet vill

Anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande. hvarken hämma skytteväsendet, ej heller underlåta att uppmuntra det, utan det vill uppmuntra skytteväsendet.

Då detta ärende förevar i statsutskottet, deltog jag ej i dess behandling, men jag åhörde diskussionen, och därför kan jag vittna om, hvilka känslor mot skytteväsendet som under den gjorde sig gällande. Hade jag deltagit i statsutskottets beslut, skulle jag utan tvekan instämt med pluraliteten, och detta kanske framför allt af, om jag så får säga, riksdagspolitiska grunder.

Det är två grundsatsar, som här hafva gjort sig gällande. Den ena är den, att, om en Riksdag har i ett ärende uttalat en bestämd mening och sagt, att Riksdagen anser, att så bör det gå till, då anser jag det vara mycket betänkligt, att Riksdagen strax därpå, en snart följande riksdag, går från sitt sålunda gjorda uttalande. År 1904 sade Riksdagen att förskott icke böra ifrågakomma. Tycka herrarne då, att det kan vara riktigt att nu 1906 säga: Riksdagen sade så 1904, men två år hafva gått sedan dess, och nu hålla vi icke längre på hvad vi sagt? Jag vill fråga herrarne: hvart skall det leda, om den ena Riksdagen uttalar en sådan grundsats och den näst följande eller därpå följande går ifrån den? Hvilken betydelse få då Riksdagens uttalanden? Och särskildt frågar jag: hvad skall då Riksdagens statsutskott taga till norm, när det behandlar dylika för utskottet föreliggande ärenden? Mig synes detta skäl vara afgörande. Riksdagen kan gå ifrån ett sådant uttalande, när något verkligt nödfall eller mycket starka skäl finnas att gå ifrån det. Men så starka skäl finnas icke i detta fall.

Komma vi så till den andra grundsatsen! Det händer ju icke så sällan, eller åtminstone gäller det om åtskilliga anslagsfrågor, att man visserligen anser, att en förhöjning af ett anslag bör ifrågakomma, men att denna förhöjning bör fortskrida i någorlunda jämn takt. När Riksdagen ha bestämt sig för en viss summa, med hvilken man så småningom, vid hvarje följande riksdag eller något mindre hastigt, skall höja anslaget, bör man hålla sig vid den sålunda en gång fastslagna summan. Nu har summan 50,000 kronor fastslagits såsom en lämplig summa att förhöja detta anslag med, när det skall förhöjas, och med 50,000 kronor har man nu under några riksdagar konsekvent förhöjt anslaget. Är icke också däri ett skäl att nu stanna vid denna summa?

Statsutskottets hemställan hvilat alltså icke på något underkännande eller underskattande af skytteväsendets värde, utan därpå, att Riksdagen bör fasthålla vid dels en af Riksdagen klokt anlagd och iakttagen praxis, dels ock ett bestämdt, nyligen af Riksdagen gjordt uttalande. Det är på dessa grunder jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Tamm, Hugo: Det är egentligen med anledning af hvad herr Billing yttrat i denna fråga, hvilken han ej varit med att behandla i utskottet, som jag skall be att få säga några ord till svar, då jag reserverat mig i frågan.

Beklagandet, som någon skulle hafva uttalat till honom, att det icke lönar sig att yrka afslag på någonting, kan jag endast bemöta med att det icke är statsutskottets första och förnämsta uppgift att

pruta ned anslagen, utan att *pröfva* hvarje fråga för sig; och är förslaget godt, är det utskottets plikt att säga ja.

Af de skäl, som nyss anfördes och som kallades riksdagspolitiska, var det ena, att Riksdagen år 1904 gjorde ett uttalande, att den önskade få bort dessa förskott, som alltid till dess varit beviljade, i det Riksdagen i sina beslut inryckt, att till skytteföreningar finge under det löpande året disponeras ett visst belopp. Men hvad gjorde Riksdagen samtidigt? Jo, när Riksdagen begärde att komma ifrån förskottet, beviljade den icke allenast icke förskott, utan blef äfven den summa Kungl. Maj:t begärt betydligt nedsatt. Det är klart, att under sådana förhållanden en fortgående rörelse, som så plötsligt blir beröfvad sina medel, måste komma i svårigheter vid försök att fortsätta sin verksamhet något så när normalt.

Biskopen säger vidare, att intet kommit emellan sedan 1904. Jo, ett för Sverige ödesdigert år, som heter 1905 och som, efter hvad jag vet från min ort — andra kunna kanske säga annat från sin — kommit skytteföreningarna att springa upp ansenligt i det eljest ej lätt-rörliga Uppsala län. Jag har sålunda från min ort — med andra är det kanske annorlunda — bevis på, att något kommit emellan, nämligen 1905, som gjort, att rörelsen ej bör hindras i sin utveckling.

Det andra skälet, som herr Billing anförde, var, att en höjning bör försiggå jämnt. Ja, den bör försiggå jämnt, men vi kunna ej sitta här och säga, hvilken ökning det blir i rörelsen flera år härefter. Antalet skyttar kan ha sprungit upp med flera tusental. Det skall utgå till dessa skytteförbund ett visst belopp för hvarje medlem; om så antalet medlemmar stiger exceptionellt, är det ju klart, att rörelsen hämmas. Sägna hvad man vill, är det omöjligt att bestämma en rörelse, som beror på sådana faktorer.

Jag vet alltför väl och kan stryka under hvad herr Billing sade, att ej en i statsutskottet därstädes på något vis uttalat någon som helst önskan att hämma eller lägga sig emot denna rörelse. Men man kan hafva en annan synpunkt, nämligen den, att man anser, att man bör snarare befordra denna rörelse än motsatsen. En talare frågade nyss: skola vi bevilja allt hvad man vill? Nej! Men när Kungl. Maj:t i sin begäran gjort en nedsättning från äskade 900,000 kronor till 775,000 kronor, har man i denna stora nedsättning ett bevis, att Kungl. Maj:t verkligen sökt begränsa anslaget till hvad som jämnt och nått fyller första villkoret för att man icke skall nödgas säga nej, då föreningar framställa begäran om medel till skjutbanors inrättande.

Jag kan ej finna annat, än att de riksdagspolitiska skälen i detta fall ej äro tillämpliga, och att hela anslaget har sådan natur, att man icke bör sätta sig emot detsamma. Jag har också, mina herrar, i statsutskottet och här vid riksdagen oändligt många gånger i början varit emot detta anslag, så länge det var ett, som egentligen utgick endast och allenast eller hufvudsakligen, så att säga, för nöjes skull och utan allt ordnande. Nu är denna rörelse dock ordnad så, att den kan inympas såsom ett verkligt led i vårt försvarsväsen. Och det kan jag bestämdt säga, att i min ort åtminstone man på landet icke har så mycket, som kan samla ungdomen omkring ett ädelt och högre mål, utan den löper vildt kring bygden, om man icke kan skaffa den några

Anslag till
det frivilliga
skytteväsen-
ets befräm-
jande.
(Forts.)

Anslag till
det frivilliga
skytteväsen-
dets befräm-
jande.
(Forts.)

få tillfällen till bättre sysselsättning, hvarpå städerna äro så rika. Jag har sett så många, som af denna skytterörelse vunnit stadga och i flera afseenden påverkats i god riktning. Detta har äfven gjort mig välvilligt stämd mot detta anslag, och jag anhåller, herr grefve och talman, att få yrka bifall till detsamma.

Grefve Hamilton: Jag kan icke underlåta att vända mig med ett par ord till herr Billing. Han framhöll nyss, att man visst icke ville dämpa denna vackra folkrörelse, utan att anslaget därtill skulle få stiga i jämn, viss takt. Men kanske folkrörelsen går fortare än denna takt, som statsutskottet bestämt för en del år sedan; och dämpar man ej då skytterörelsen, därest man ej ökar anslaget?

Jag kan icke heller underlåta att vända mig till den aktade talaren på örebro-bänken. Han framhöll, att skytterörelsen var en modesak. Ja, det är möjligt, om man kan säga, att en nationell stämning i landet är en modesak. Men har man det gagnet af en sådan modesak, att vi få våra beväringmän till skickliga skyttar, bör ej Riksdagen lägga sig däremot. Han framhöll vidare det olämpliga i, att det också fanns damer och äldre män i skytteföreningarna. Men dessa kunna understödja med kontanta bidrag, om ej på annat sätt. Och i hvarje fall hafva år 1905 85,000 män i beväringåldern och därunder blifvit öfvade och haft tillfälle att lossa 50 skott hvar under dessa öfningar.

Det har också af en annan statsutskottsledamot, suppleant i statsutskottet, blifvit framhållet såsom olämpligt, att icke de skyttar, som skaffa sig mausergevär, när de själfva bekosta sig sådana, äfven själfva få bekosta ammunitionen därtill, som är dyrare än ammunitionen till de uråldriga remingtongevärens. Jag hemställer till den aktade talaren: är det ej lämpligt, när våra beväringmän komma i ledet, att de lärt sig handtera mausergeväret, som lämpar sig för de afstånd, som numera ifrågakomma vid fältskjutning, och ej öfvat sig med ett gevär, som är helt och hållet uråldrigt?

Herr Wijk, Ivar: Den siste ärade talarens yttrande gick nästan i den riktning, som om statsutskottet satt sig emot uppmuntrande af skyttesaken. Men det har utskottet ej gjort. Inom det län jag har äran representera råder en berömvärd liflighet för skyttesaken, och länets representation, landstinget, har uppskattat den och lämnat anslag till gevär m. m. Det oaktadt kan jag ej vara med om några stora hopp i fråga om detta anslag, utan anser, att vi böra fortskrida lugnt och sansadt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Gripenstedt: Grefve Hamilton vände sig mot mig med anledning af mitt yttrande om skytterörelsen såsom en modesak och sade, att, om den är en god modesak, man väl skall understödja den. Det har jag ej motsatt mig, men jag har sagt, att alla modesaker hafva en benägenhet att gå till öfverdrift, till ytterligheter. Det är det jag sagt, och det är därför jag förordat måttfullhet.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Tamm, Hugo*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid förevarande punkt afgifna reservation.

Anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande.
(Forts.)

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till herr *Tamm*s yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 33 af sitt utlåtande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 71;

Punkterna 34—36.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 37.

Lades till handlingarna.

Punkten 38.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att för utbetalande af tillägg till dagaföning åt indelt manskap med 1 krona till korporal, vice korporal och menig beställningsman samt 1 krona 20 öre till annan menig för tjänstgöring i egenskap af underbefäl, instruktör eller beställningsman vid skolor och öfningar utom vanliga repetitionsöfningar, å extra stat för år 1907 anvisa såsom förslagsanslag ett, för jämnande af hufvudtitelns slutsumma, till 78,125 kronor jämkadt belopp.

Utskottet hade, med anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och under iakttagande af regeln om anslags utförande i jämnt krontal, hemställt, att för utbetalande af tillägg till dagaföning åt in-

Anslag till dagaföningstillägg åt indelt manskap.

*Anslag till
dagaöfnings-
tillägg åt in-
delt manskap.*
(Forts.)

delt manskap med 1 krona till korpral, vice korpral och menig beställningsman samt 1 krona 20 öre till annan menig för tjänstgöring i egenskap af underbefäl, instruktör eller beställningsman vid skolor och öfningar utom vanliga repetitionsöfningar, måtte å extra stat för år 1907 anvisas såsom förslagsanslag ett belopp af 78,129 kronor.

Friherre Palmstierna: Jag hade tänkt att vid denna punkt, den sista på fjärde hufvudtiteln, få yttra ett par ord i fråga om besparingarna. Men jag har varit tveksam, om det är skäl att tala där-om, då kammaren bestämt sig för att icke vilja höra talas om någon besparing. Jag har dock ansett det vara min skyldighet att framlägga hvad man sett i papperen i nämnda afseende.

Går man till 1904 års hufvudbok, ser man, att reservationerna på fjärde hufvudtiteln uppgå till 22 miljoner kronor, som således ligga inne i kassan.

Man kan således möjligen säga, att Kungl. Maj:t dels begärt att få anslag anvisade för att kunna veta, huru det hela skall ordnas, och dels begärt anslag för året. Dock kan man anmärka, att dessa senare anslag möjligen varit något rundligt tilltagna, ty den sista december 1904 lågo, som sagdt, 22 miljoner kronor i reservationer. Af dessa 22 miljoner voro 15 miljoner af extra anslag, hvarutaf i runda tal för gevärsstillverkning $2\frac{1}{2}$ miljoner, för artillerimateriel 3 miljoner, för fästningsanläggningar $1\frac{1}{2}$ miljoner samt för kaserner 8 miljoner kronor, således anvisade medel, som ännu ej blifvit använda.

Hvad de ordinarie anslagen beträffar, funnos 6 miljoner kronor i reservationer, och därvidlag torde man särskildt böra fästa sig vid de s. k. allmänna besparingarna, som Kungl. Maj:t till en viss grad har rättighet att använda, ehuru Kungl. Maj:t på senare år gått in till Riksdagen med begäran om att få använda dessa medel. Dessa allmänna besparingar utgjorde nyssnämnda dag $3\frac{1}{3}$ miljoner kronor, och därutaf hade för året uppstått besparingar om 1,773,000 kronor. Detta visar, att anslagen och hvad som verkligen behöfves ej stå i fullt riktigt förhållande till hvarandra. Dessa 1,773,000 kronor torde till stor del bero på vakanser. Den 10 februari i år utgjorde nämligen vakanserna 3,128. Därutaf voro ju en del volontärvakanser, som voro ersatta med indelta nummer, och utgjorde dessa 313 stycken. Återstodo emellertid 2,815 vakanser. Nu är det efter min öfvertygelse klart, att dessa vakanser aldrig kunna blifva alla besatta. Räkna man efter det antal volontärer, som armén nu skulle hafva, samt lägger till behöfvet af sådana för flottan och kustartilleriet, kommer man upp till icke mindre än 21,000 man värfvade trupper. Om man nu antager, att de värfvade i medeltal tjäna 4 år, hvilket icke är för lågt tilltaget, så skulle hvarje år 5,000 man behöfva värfvas. När nu en årsklass beväring, som är krigsduglig, ej kan gå öfver 25,000 å 30,000 man, följer däraf, att hvar 5:e eller hvar 6:e man skulle värfvas. Men är väl detta möjligt? De första tusentalen taga värfuing därför att det roar dem, det andra paret tusental gör det för förtjänstens skull, men de sista äro alldeles omöjliga att få, så att dessa vakanser kunna aldrig fullt tillsättas.

Hvad nu särskildt angår dessa vakanser, ber jag att få fästa upp-

märksamheten på förhållandena vid de fem norrländska infanteriregementena, där vakanserna uppgå till 760, och vid de skånska kavalleriregementena, där de äro 424, summa alltså 1,200 nummer. Af dessa 1,200 nummer skall hälften egentligen aldrig tillsättas. Det är nämligen i öfvergångstabellen angifvet, att volontärernas numerär skall gå ned, så att i hvarje regemente ej skall finnas mera än ett visst antal — jag vill minnas vid infanteriregementena 279, ehuru jag icke törs stå för siffran; vid kavalleriregementena är äfven ett visst antal bestämdt. Jämför jag då det här angifna antalet och det antal volontärer, som slutligen skall finnas, så får jag 606 volontärsplatser, som aldrig skola tillsättas till sist och som efter min tanke aldrig blifva tillsatta, och detta representerar ett belopp af 330,000 kronor, som sålunda kunna sägas vara onödigt uppförda i budgeten.

Nu är det visserligen sant, att dessa medel numera icke gå till de allmänna besparingarna, därför att Riksdagen sagt, att besparingar för platser, som aldrig hafva varit tillsatta, icke skola gå till de allmänna besparingarna utan gå tillbaka till statskontoret. Dessa medel depenserades således icke, men de höja dock budgeten, och dessutom föranledes en rätt krånglig uträkning mellan statskontoret och arméförvaltningen däraf, att besparingarna för en del vakanser skola föras till de allmänna besparingarna, men för en del andra icke skola betalas ut af statskontoret.

I alla händelser äro dessa allmänna besparingar ganska betydliga. Nu kommer Kungl. Maj:t till Riksdagen och begär att få använda 993,000 kronor af allmänna besparingarna för det och det ändamålet, och det är ju mycket riktigt. Det ligger dock i sakens natur, att det för Kungl. Maj:t går vida lättare att begära och för Riksdagen att bevilja medel för en sak, då penningarna redan finnas aflagda, men icke kan det sägas, att sparsamheten egentligen därigenom ökas.

Det är endast dessa uppgifter jag anhållit att få meddela. Jag har för öfrigt intet yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 2 och 3 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkterna 1—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att, med godkännande af det enligt statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 13 januari 1906 tillstyrkta förslag till utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1907, medgifva,

*Angående
patent- och
registrerings-
verket.*

(Forts.)

*Anslag till
dagaförnings-
tillägg åt in-
delt manskap.*

Angående
patent- och
registrerings-
verket.
(Forts.)

att afgifterna för patent samt för registrering af varumärken äfvensom af mönster och modeller finge användas till bestridande af de utgifter, hvilka i enlighet med den godkända utgiftsstaten för patent- och registreringsverket betingades af tillämpning under år 1907 af förordningen angående patent, lagen om skydd för varumärken samt lagen om skydd för vissa mönster och modeller, samt

att afgifterna för registrering af aktiebolag, försäkringsbolag, solidariska bankbolag, föreningar för ekonomisk verksamhet samt afgifterna för andra uppgifter till aktiebolags-, försäkrings- och föreningsregistren äfvensom för anmälanden till handelsregistren finge användas till bestridande af de utgifter, hvilka antingen i enlighet med nyssberörda utgiftsstat betingades af tillämpning under år 1907 af lagen om aktiebolag, lagen angående solidariska bankbolag, lagen angående bankaktiebolag och lagen om försäkringsrörelse eller ock af Kungl. Maj:t funnes betingade af tillämpning under år 1907 af lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, lagen om handelsregister, firma och prokura tillika med lagarna om ändringar i vissa delar af sistberörda lag, lagen om handelsbolag och enkla bolag samt lagen om försäkringsrörelse.

Omformälda förslag till utgiftsstat hade följande lydelse:

Utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1907.

	K r o n o r .							
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Summa af löning.					
<i>A. Aftöningar.</i>								
1 öfverdirektör	5,000	2,000	7,000	Lönen kan efter 5 år höjas med 500 kronor. Lönen kan höjas efter 5 år med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor. Lönen kan efter 5 år höjas med 100 kronor.	68,000	—		
1 öfveringenjör	3,700	1,800	5,500					
1 öfveringenjör	3,700	1,800	5,500					
1 ledamot och sekreterare..	3,000	1,500	4,500					
2 ledamöter och sekreterare	6,000	3,000	9,000					
1 registrator och arkivarie.	1,800	1,200	3,000					
1 notarie.....	1,800	1,200	3,000					
1 byråingenjör	1,800	1,200	3,000					
7 byråingenjörer	12,600	8,400	21,000					
1 bokhållare	1,800	1,200	3,000					
1 förste vaktmästare.....	800	300	1,100	Lönen kan efter 5 år höjas med 100 kronor.	68,000	—		
1 vaktmästare	500	300	800					
2 vaktmästare	1,000	600	1,600					
<i>Anm.</i> Om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 150 kronor.								
Anslag till ålderstillägg, förslagsvis					10,800	—	78,800	—
				Transport			78,800	—

		Kronor.		Angående patent- och registrerings- verket. (Forts.)
<i>B. Omkostnader.</i>				
Förslagsanslag.				
	Transport		78,800	
Till	adjungerade ledamöter, biträdande ingenjörer, amanuenser, särskildt tillkallade tekniska biträden, extra skrifbiträden, extra vaktmästare, vikariatsersättningar, renskrifning och skrifmaterialier, postafgifter, ved, lyse, renhållning och städning samt inventariers anskaffande och underhåll m. m. . . .	87,000	—	
»	böcker och tidskrifter, trycknings- och bindningskostnader, kungörelser och publikationer m. m. efter afdrag af in- flutna prenumerationsafgifter och dylikt	80,000	—	
»	återställda registreringsafgifter	5,600	—	
»	bidrag till patentunionens internationella byrå i Bern	1,600	—	174,200
Summa kronor		—	—	253,000

Herr Pettersson, Fredrik Emil: Ehuru tiden är långt framskriden, ber jag att få dröja ett ögonblick vid denna punkt. När man läser såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets förslag, blir man något förvånad öfver att finna, att så godt som lejonparten af bägge utlåtandena upptager, icke hvad som egentligen endast skulle föreläggas, nämligen staten för patent- och registreringsverket under nästa år, utan en berättelse och historik öfver ett fastighetsköp, som Kungl. Maj:t gjort för verkets räkning. Kungl. Maj:t har nämligen, Riksdagen öafspord, beslutat att inköpa en fastighet för detta verk till ett pris af 630,000 kronor. Och på det sätt som anmälan härom förekommer i Kungl. Maj:ts proposition, så finner man detta naturligen vara för att så där under hand tala om saken för Riksdagen och få Riksdagens korfirmation på att det har inträffat — möjligen till ledning för kommande fall i liknande afseende.

Om man ställer sig tveksam inför denna Kungl. Maj:ts åtgärd i och för sig, så ökas betänkligheterna, när man dels tager reda på, huru detta köp tillkommit, och dels hvilka konsekvenser det kan föra med sig. När Kungl. Maj:t gjort detta inköp utaf de medel, som bilda besparingar eller fonder för detta verk, har Kungl. Maj:t alltså köpt ett hus för statens räkning, och detta bestyrkes äfven däraf att åtkomsthandlingarna skola lämnas till statskontoret och uppsikten öfver huset tillhöra öfverintendentensämbetet. När Kungl. Maj:t nu köpt detta hus utan Riksdagens hörande, frågar man sig: har Kungl. Maj:t då också rätt att sälja fastigheten utan Riksdagens hörande? Därpå svarar dock 77 § regeringsformen genast nej. Alltså har Kungl. Maj:t här belastat verkets fond med en fastighet, som vid behof icke kan för verkets räkning säljas utan Riksdagens hörande.

Detta tillvägagångssätt är något egendomligt, och jämför man det som inträffat med förfaringssättet i afseende å fastighetsköp för andra verk och inrättningar, skall olikheten framstå i så mycket klarare dager. Vi veta att, för att Kungl. Maj:t skall göra inköp af t. ex. skogsmark, fordras det, att Riksdagen ställer medel till Kungl. Maj:ts disposition. Om det gäller inköp af ett posthus eller ett telegraphus,

Angående
patent- och
registrerings-
verket.

(Forts.)

ja, t. o. m. om telegrafverket skall bygga på sin egen fastighet här i staden, så måste Riksdagen höras. Och gå vi till järnvägsstyrelsen, som eljest just icke är känd för att vara blyg af sig, så finner man, att Riksdagens bifall anses behöfigt, för att den allra minsta bankvaktstuga skall kunna byggas eller inköpas. Vi hafva t. o. m. på vårt bord i dag ett ärende från järnvägsstyrelsen, där Kungl. Maj:t anser, att Riksdagens medverkan kräfves, för att besparade medel, som icke åtgått för vissa byggnader för järnvägen, skola få användas för byggnader af likartad beskaffenhet.

Jag ber att få säga, att jag nu endast fäster mig vid frågans formella sida — om köpet är ekonomiskt fördelaktigt eller icke, skall jag för ögonblicket lämna därhän. Jag vill då äfven framhålla, att den plan, som Riksdagen tänkt sig för statens byggnader i Stockholm, kan genom detta köp förryckas. Jag ber i detta hänseende få påpeka, att Riksdagen för mindre än ett år sedan, den 18 maj 1905, aflät en skrifvelse till Kungl. Maj:t, däri Riksdagen anhöll, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en fullständig utredning såväl angående behovet under den närmaste framtiden af lokaler för statens ämbetsverk i hufvudstaden som hvilka byggnadsföretag borde ifrågakomma. Ut i afåtandet af denna skrifvelse har finansministern också deltagit såsom riksdagsman i Andra Kammaren. Den plan, som Riksdagen då tänkt sig, kan man nu säga vara bruten. Man skulle ju kunna invända, att, då patentverket är ett fristående verk, dess byggnad icke behöfver ingå i den allmänna planen. Men jag ber att få påpeka, att genom en nybyggnad för departementen en hel del af statens hus komma att blifva lediga, och i planen kan tänkas, att patentverket kunde förläggas till någon af de sålunda ledigblifvande byggnaderna. I patentverkets egen skrifvelse till Kungl. Maj:t får man reda på, att patentverket tänkt sig en sådan utväg i det gamla riksdagshuset. Men så har man fått smak för detta nya palats, och då hafva alla betänkligheter vikit.

Det är ju ganska egendomligt, att, när staten har en hel del verk och inrättningar i Stockholms stad, som förhyra lokaler, — förra året var det icke mindre än 17 ämbetsverk, förutom alla lokaler för riksbanken, järnvägen, posten och telegrafen, som i hyra för sina lägenheter betalade 74,100 kronor — alla dessa verk och inrättningar skola sitta så löst, att en försäljning af fastigheten skall kunna rubba verket före hyrestidens utgång. Detta är betänkligt, och är förhållandet i allmänhet så, böra anstalter vidtagas för att få dessa förhållandena ändrade. Jag ber att få påpeka, att riksbanken och jag tror äfven andra inrättningar, genom att vid hyresaftalets träffande söka förskaffa sig in-teckningsrätt för sina lägenheter, i allmänhet tillförsäkrat sig rättighet att bo kvar, så länge kontraktet gällt. Men i detta fall har verket först i december månad meddelat Kungl. Maj:t, att det var uppsagdt — dess kontrakt gick ut den 1 oktober genom husets försäljning — och skulle stå utan tak öfver hufvudet redan den 1 april. Detta är för löst för att ett verk skall kunna känna sig tillfredsställt därmed.

Emellertid, hvad beträffar Kungl. Majts åtgöranden, till hvilka jag nu ber att få återkomma, så beslöt Riksdagen år 1884 vid patent-

verkets inrättande, att de afgifter, som inflöte genom inregistrering af patent, skulle föras till en fond. 1896 utfärdade Kungl. Maj:t bestämmelser rörande denna fonds användande och år 1901 rörande huru medel skola placeras tillhörande denna fond. Och icke i någotdera af dessa Kungl. Majts bref härom finnes på något sätt antydt, att det var meningen att köpa fastigheter för besparingarna — tvärtom, de bestämmelser, efter hvilka fonden skall förvaltas, äro desamma som de år 1877 utfärdade för den under statskontoret stående gemensamma fonden. Och för denna fond har man omsorgsfullt sökt undslippa att få några fastigheter i statens ägo genom penningarnas placering. Bestämmelserna i detta afseende äro ytterst stränga, nämligen att man i allmänhet icke får taga inteckning öfver en tredjedel af taxeringsvärdet.

Här går nu emellertid Kungl. Maj:t och köper in en fastighet emot hittills gällande bestämmelser. Nu kan man ju säga, att, när Kungl. Maj:t har bestämt villkoren för fondens användning, Kungl. Maj:t också kan upphäfva dessa villkor. Men gentemot detta åskådningssätt ber jag att få påpeka, att när Riksdagen årligen låter afsätta medel till patentverkets fond, sker detta under vetskap om, under hvilka villkor fonden förvaltas.

Anledningen till att jag gjort anmärkning emot denna sak är, som jag vågat påpeka, den, att det icke gäller allenast detta ämbetsverk. Ty man kan ju tänka sig att, om Kungl. Maj:t utan någon gensaga får på detta sätt köpa fastigheter för statskontorets fonder, det mycket lätt kan inträffa, att hvilket annat ämbetsverk, som för närvarande förhyr lokaler och blir uppsagdt eller hvilket skulle tycka om att få komma under eget tak, endast skulle gå till Kungl. Maj:t med en hemställan därom och fonderna då komma att användas till ytterligare fastighetsköp. Icke heller tycker jag det är lämpligt, att man på detta sätt lägger sig till med affärshus, hvars undra våning, som det så vackert står i handlingarna till detta mål, kunna med fördel uthyras till butiker.

Det är mycket bättre att få ämbetsverken inrymda i byggnader för sig och icke, såsom eljest kan inträffa, få butiker i undre våningen, kanske lagerlokaler i andra våningen och ämbetsverket allra öfverst.

Herr statsrådet Biesert: Jag skall till en början be att få säga, att jag till alla delar är öfverens med den föregående talaren rörande de betänkligheter emot det omtalade husköpet, som han nu har påpekat. Kungl. Maj:t har emellertid råkat komma i den synnerligen obehagliga ställningen att blifva tvungen att vidtaga denna åtgärd. Jag skall också be att, för att försvara regeringens tillvägagångssätt, något få relatera, huru därvid har tillgått.

I höstas anmälde en af öfveringenjörerna vid patentverket för mig personligen, att patentverket blifvit uppsagdt till afflyttning från sina nuvarande lokaler redan den 1 sistlidne oktober, men lyckats att få tiden för sitt kvarblifvande förlängd till den 1 april i år — detta beroende på att den fastighet, där patentverket hyrt sina lokaler, bytt om ägare. Samme öfveringenjör anmälde äfven, att man inledt underhandlingar med ägaren till ett nyuppfördt hus vid Mälaretorget att

Angående
patent- och
registrerings-
verket.
(Forts.)

på vissa villkor få hyra detta hus. Huset i fråga var icke fullt inredt, inga mellanväggar voro nämligen uppsatta, utan det kunde genom insättande af sådana anordnas så, att det kunde passa för en blifvande hyresgästs behof. Huset var i och för sig mycket för litet för patentverkets behof, men genom att därtill lades en våning i ett närliggande hus, skulle man nödortfäkt kunna hjälpa sig fram för några år. Ett sådant arrangemang har man trots vara praktiskt och bra därför, att ett förslag var uppgjortt att framdeles inrymma patentverket uti en tillbyggnad till gamla riksdagshuset. Under de preliminära förhandlingarna anhöllo ägarna af huset vid Mälaretorget, att patentverket skulle inkomma med förslag till inredning af huset, och åtog sig att utföra denna inredning samt för en viss summa under ett visst antal år — jag vill minnas, att det var till år 1910 — uthyra huset och denna annexvåning, som ägarne af huset skulle anskaffa. När patentverket inkom till ägarna med sitt förslag till inredning, drogo sig emellertid husägarna tillbaka under förklaring, att dessa inredningsarbeten skulle medföra så stora kostnader, att de icke längre kunde stå vid sitt anbud, för så vidt icke patentverket ville hyra huset för afsevärdt längre tid. Detta kunde patentverket icke göra, därför att man på förhand kunde säga, att utrymmet redan om få år skulle blifva så trångt, att det skulle blifva omöjligt för patentverket att reda sig därmed. Dessutom voro åtskilliga olägenheter förenade med hyrandet af detta hus, oafsedt den ställning, som husägarna intagit, nämligen nödvändigheten af att dela på verket så att säga i två delar utan någon kommunikation delarna emellan annat än öfver en gård.

Sedan ägarna af detta hus sålunda dragit sig tillbaka, satte man sig genast i rörelse för att försöka få hyra på annat ställe. Det dröjde emellertid icke länge förrän patentverket genom nämnda öfveringenjör anmälde för mig, att det ej lyckats att få hyra något hus, utan föreslogs i stället, att en fastighet skulle inköpas för de medel, som fonden ägde. Detta föll alls icke regeringen i smaken. Regeringen hyste, som sagdt, precis samma betänkligheter, som den ärade talaren nyss framdrog, hvarför regeringen vidtog åtgärder för att genom andra personer än patentverkets representanter försöka att förhyra lämpliga lokaler för patentverket. Men det visade sig snart, att sådana lokaler ej stodo att få. Regeringen försökte då, också genom andra personer, att förskaffa sig kännedom om, huruvida det icke vore möjligt att få köpa ett hus, som var mindre dyrbart än det, som patentverket föreslagit, och beläget vid en mindre dyrbar gata, där tompriset ej kunde anses så högt uppskrufvadt, som man hade anledning tro, att fallet vore vid Birgerjarlgatan.

Afven dessa efterforskningar ledde till intet resultat. De personer, som regeringen anlitat, inrapporterade, att ett sådant hus hade de icke, oaktadt stora ansträngningar, lyckats skaffa reda på.

I hvilken ställning befann sig då Kungl. Maj:t? Det anbud, som ägaren af huset n:o 7 Birgerjarlgatan gjort till patentverket, utgick ovillkorligen den 15 januari. Det fanns således icke någon möjlighet för regeringen, som helst velat lägga fram hela frågan för Riksdagen, och hvilket utan tvifvel varit det riktigaste, att vänta. Regeringen befann sig i den positionen att nödgas antingen afsluta husköpet eller

också se patentverket med hela dess arkiv, bibliotek och annat den 1 april utkastadt på Brunkebergstorg. Det förefaller mig då, som regeringen ej hade annat val än att göra som den gjorde.

Angående
patent- och
registrerings-
verket.

(Forts.)

Anledningen till att regeringen ansåg sig kunna placera fonden, på sätt som skett, i en fastighet var den, att statskontoret, till hvilket hela ärendet remitterades, icke hade något att erinra emot en sådan anordning. Det rent formella hinder, som skulle legat i betänkligheter från statskontorets sida, förefanns således icke. Men, herr greve och talman, jag vill tillägga, att regeringen gjort detta af nödtvång; det var *force majeure*, som regeringen ej kunnat förutse. Och jag tror mig tala å hela regeringens vägnar, då jag ännu en gång förklarar mig till alla delar instämma i de betänkligheter, som den ärade talaren nyss anfört.

Herr Fränckel: Det tillfälle, som bjudes mig att få yttra mig i denna fråga, kan jag ej låta gå förbi. Om vi gå tillbaka och se efter, huru hela denna institution, patent- och registreringsverket, tillkommit, så måste man med beklagande komma till den öfvertygelsen, att man genom att sammanslå olika delar af förvaltningen med patentverket gått till väga enligt mitt förmenande ganska hänsynslöst. När patentbyrån inrättades, var det dess uteslutande ändamål, på grund däraf att patentlagen var en internationell sak, att utgöra en myndighet för mottagande af ansökningar om patent, och kostnaderna härför skulle ersättas genom de afgifter, som uppfinnare hade att erlägga för sina patent och för de förlängningar däraf, som sedan kunde komma i fråga. Man utgick från den uppfattningen, att man ej på något sätt ville gagnera på denna myndighets tillvaro. I den mån det visade sig, att patentverkets afgifter icke blott räckte till utan t. o. m. lämnade öfverskott, så skulle möjlighet förefinnas för nedsättning af patentavgifterna. Detta, mina herrar, gäller ej endast våra svenska patent, utan det var ett reciprokt aftal, om jag så må säga, mellan alla de länder, som hade förenat sig om en gemensam patentlagstiftning, och således räknade man naturligtvis på äfven i dessa andra länder, att man skulle behandla denna patentlagstiftningsfråga i vårt land lika lojalt som den behandlades i andra länder. Huru gestaltade sig emellertid denna sak? Jo, år 1884 kom Kungl. Maj:t in till Riksdagen och förklarade, att då detta verk på grund af de omständigheter, under hvilka det blifvit bildadt, ännu ej utvecklats sig, så ansåg Kungl. Maj:t att de omkostnader, som nu uppstode för detta verk, borde tills vidare få bestridas af verkets inkomster. Med anledning häraf anhöll Kungl. Maj:t, att ingen fast stat måtte uppgöras för detta verk, utan att det fortfarande måtte få använda sina inkomster till betäckande af verkets utgifter, och detta medgafs af Riksdagen. Sedan har man enligt mitt förmenande på ett mycket oriktigt sätt fört öfver till detta patentverk en hel mängd saker, som ej alls höra dit, inregistrering af firma, varumärke och det ena med det andra. Hela det ändamål, som man åsyftade med att utbryta patentverket ur kommerskollegium, har förfelats, och man håller på att bilda ett kommerskollegium till bredvid det gamla.

Nu har naturligtvis å de olika inkomstkällorna inom detta verk

Angående
patent- och
registrerings-
verket.
(Forts.)

uppstått öfverskott — jag skall nu ej besvära kammaren med att nämna, hvarifrån dessa öfverskott kommit; det är visserligen mycket litet från patenten — och därför beslöt man, att dessa öfverskott skulle öfverlämnas till statskontoret, och begärde, att statskontoret skulle förvalta medlen, allt under antagande att man möjligen ett år skulle kunna behöfva bidrag och då skulle kunna taga af besparingarna. Men man gick ett steg längre. Man har af dessa besparingar år 1901 bildat en fond — och hvarför? Jo därför att besparingarna då uppgått till 600,000 kronor och däröfver. Så började man undra på, huru denna fond skulle förvaltas, och då har Kungl. Maj:t år 1901 gifvit order till statskontoret, att denna fond, som skulle omhänderhållas af statskontoret, skulle förvaltas på samma sätt som Kungl. Maj:t år 1877 hade bestämt för statskontorets förvaltning af vissa andra fonder, men att den likvisst skulle hållas i särskild räkning, så att man alltid kunde veta, hvilka medel som tillhörde patentverket. — Om jag nu går tillbaka till de bestämmelser, som Kungl. Maj:t själf utfärdat år 1877 för fonder, som statskontoret då hade att förvalta, — jag har det kungliga brevet här — så finner man, att Kungl. Maj:t har minutiöst gått igenom alla de sätt, hvarpå statskontoret berättigades förränta de olika medel, som lägo i de olika fonderna. Och dessa minutiösa bestämmelser äro så klara, att man ur dem omöjligen kan deducera fram någon rätt för statskontoret att, för att förränta dessa pengar, köpa fastigheter. — Såsom här nyss nämndes af en föregående talare, gick man t. ex. med afseende å rätten att belåna in-teckningar så minutiöst till väga, att man icke tillät statskontoret att för dessa fonders medel belåna fastigheter utöfver en tredjedel af taxeringsvärdet. Vidare bestämdes det, huru man vid köp af obligationer finge gå till väga och att möjligen förefintligt öfverskott skulle insättas i riksbanken. Ja, jag säger ännu en gång, då jag ej vill besvära herrarne med det kungliga brevet innehåll, att den, som vill taga del af detsamma, måste ovillkorligen erkänna, att där icke finns någon antydning om att någon rättighet skulle förefinnas att för dessa fonders medel köpa fastigheter. Nu har Kungl. Maj:t år 1901 bestämt, att denna fond, som uppstått genom besparingar från patentverket, skulle förvaltas enligt Kungl. Maj:ts egna bestämmelser af år 1877, och då kan jag ej finna annat än att Kungl. Maj:t har åtminstone frångått sina egna bestämmelser, då Kungl. Maj:t kunnat — låt vara på vissa skäl som kunna försvaras — utan Riksdagens hörande inköpa den nu omhandlade fastigheten. Också har ju statsutskottet, såsom herrarne finna af betänkandet, fäst sig vid att sådant kunnat förekomma. Man har haft ett ytterligare skäl att fästa sig vid detta, ty när Kungl. Maj:t lägger fram förslag till kostnadsstat för patentverket, så säger Kungl. Maj:t, att denna stat blir så mycket billigare, då verket slipper att betala hyra, d. v. s. med andra ord, man vill, om jag så må säga, söka att visa Riksdagen, att här är gjord en besparing, hvilket likväl icke kan sägas vara förhållandet. Ty enligt mitt förmenande är tvärtom den hyra, som patentverket hädanefter måste komma att betala, vida större än den, som verket betalade på det gamla stället. Nu har statsutskottet visserligen på ett mycket moderat sätt tagit sig för att korrigera denna Kungl. Maj:ts anmärkning till

ifrågavarande kostnadsstat. Statsutskottet har, såsom af motiveringen framgår, påvisat, att denna hyra icke allenast bort upptagas i kostnadsstaten för år 1907, utan att den äfven framgent bör debiteras. Ty om den ej debiteras, så går fonden miste om de inkomster, som motsvara den hyra, som patentverket betalar, och därtill kommer, att om man släppte hela denna hyra från sig, så skulle patentverket naturligtvis inom ganska kort tid efter all sannolikhet kunna taga hela huset till patentbyrå och registreringsverk och hvad som därtill kan komma att fogas.

Jag kan således icke, trots att jag från regeringsbanken hört, att de svårigheter, under hvilka detta beslut fattats, varit ganska stora, ej annat än påvisa det farliga prejudikat, som här föreligger och för hvilket man på omvägar begärt Riksdagens godkännande, nämligen att Kungl. Maj:t ansett sig kunna placera fonder på sådant sätt, att fastigheter för statens räkning därför utan Riksdagens hörande förvärfvas. Jag säger detta så mycket hellre, som man vid bedömandet af detta fastighetsköp måste taga hänsyn till att denna fastighet är graverad af en inteckning på 300,000 kronor, hvilken ej kan lösas förr än år 1920.

Jag beklagar, att jag icke vid detta tillfälle kan göra något yrkande, emedan saken redan föreligger som en fait accompli, men när nu denna fråga inom kammaren blifvit väckt på sätt som skett af den förste talaren, så vill jag åtminstone uttrycka den förhoppning, att Riksdagen för framtiden måtte blifva förskonad från att statens fonder disponeras genom husköp, om hvilka Riksdagen icke blifvit tillfrågad.

Grefve Wachtmeister, Hans: I olikhet med den förste och den siste talaren kan jag ej finna, att några formella hinder mött för Kungl. Maj:t att i detta ärende handla så som Kungl. Maj:t gjort. Förhållandet är ju det, att enligt lagarna om patent, registrering af varumärken samt mönster och modeller inflyta vissa afgifter, som enligt Riksdagens årligen lämnade medgifvande skola användas till bestridande af de utgifter, som betingas af tillämpandet af dessa författningar, och äfven för staten för patentverket. Dessa inkomster äro emellertid betydligt större än som erfordras för detta ändamål. Då man nu ville, att patentverket skulle bära sig själf och att dessa öfverskottsmedel skulle användas för att så att säga lägga en ekonomisk grund för verket, så måste de naturligtvis förvaltas och göras räntebärande. I detta afseende har Riksdagen icke meddelat några föreskrifter. Kungl. Maj:t har haft fria händer och har år 1901 meddelat statskontoret föreskrift, att dessa medel skola förvaltas och göras fruktbarande på samma sätt i hufvudsak som statskontorets öfriga fonder. Detta hindrar naturligtvis icke, att Kungl. Maj:t i ett särskildt fall kan meddela föreskrift om en annan placering af fondens medel, hvilket också har skett. På framställning af statskontoret har Kungl. Maj:t stundom medgifvit undantag från de meddelade föreskrifterna om placering af fondernas medel och lämnat tillstånd till andra sätt för medlens placering. I detta fall har Kungl. Maj:t medgifvit, att den nu ifrågavarande fondens medel finge placeras i en fastighet här i Stockholm. Denna fastighet är ganska dyrbar och ligger centralt

*Angående
patent- och
registrerings-
verket.
(Forts.)*

Angående
patent- och
registrerings-
verket.
(Forts.)

vid en stor gata, och den måste därför utan tvifvel hafva ett stort värde. Någon risk för fondens medel kan ej i detta fall ligga i denna placering. Statsutskottet erinrar här om att det afsetts att med fondens medel i sinom tid bestrida pensioneringen af patentverkets personal. Skulle fondens medel för detta ändamål behöfva anlitas, så vill jag först och främst erinra, att fonden nu är dubbelt så stor som den var år 1901, då fonden i sin nuvarande gestalt bildades. I alla händelser kan det säkerligen ej möta några svårigheter att frigöra det kapital, som placerats i denna fastighet. Visserligen torde Riksdagens medgifvande därtill behöfva inhämtas, men det kan ju ganska hastigt ske. Vidare vill jag erinra därom, att denna fond intager en annan ställning än statsverkets öfriga fonder. Man behöfver ej befara, att någon annan fonds medel skola användas för beredande af lokaler för något ämbetsverk. Denna fond står i ett särskildt förhållande till patentverket, och den placering, denna fonds medel nu delvis fått, har medfört synnerligen stor fördel för patentverket.

Herr statsrådet Biesert: Jag har begärt ordet endast för att få säga några få ord med anledning af herr Fränckels yttrande om hyran för ifrågavarande fastighet. Om jag ej missförstod honom, ansåg han, att patentverket borde debiteras hyran, och fonden godtgöras hyra för de lokaler, som patentverket använder i den nyinköpta fastigheten. Eljest skulle fonden gå miste om dessa hyresmedel. Jag vill då fasta kammarens uppmärksamhet på att så är alldeles icke fallet, såvidt jag kan förstå, och hade detta varit fallet, så hade regeringen aldrig föreslagit en sådan anordning.

Nu är det likgiltigt, om patentverket debiteras hyra eller ej, ty fonden går ej under några förhållanden miste om några medel. Om man debiterar hyra, så är det helt enkelt en bokföringsåtgärd. Debiteras hyra, så bli öfverskottsmedlen, som levereras in till statskontoret, så mycket mindre, och debiteras icke hyra, så bli dessa öfverskottsmedel just precis så mycket större. Således i realiteten inverkar det ingenting alls, vare sig man debiterar hyra eller ej. Men då statsutskottet och Riksdagen uttala en önskan att hyra skall debiteras, så kommer regeringen naturligtvis att ställa sig denna önskan till efterrättelse.

Herr Billing: Denna punkt har inom andra utgiftsafdelningen varit föremål för mycket tal och äfven undersökning. På afdelningen hade vi ett ganska starkt intryck af att det ville ett mycket starkt försvar till för att ursäkta åtgärden att inköpa den omtalade fastigheten. Nu har herr statsrådet gifvit ett ganska starkt försvar härför genom att hänvisa till ett oundvikligt nödfall, och jag har — i synnerhet då herr statsrådet sade, att han talade å hela regeringens vägnar — fattat hans framställning ungefär så: vi ha gjort så, men vi skola aldrig göra så mer. Så tolkade jag hans ord, liksom jag ock tolkar hans sista yttrande.

Det är nog sant, att i realiteten gör det detsamma, om dessa 22,300 kronor, hvartill hyran uppgår, i den ena eller andra formen komma fonden till godo, ty öfverskottet af inkomsterna skall gå till fonden. Men å andra sidan medgifver nog herr statsrådet — hvad

jag anser uppenbart — att när man skall framlägga en inkomst- och utgiftsstat för patentverket, så är det orimligt att från utgifterna utsluta hyra, ty utgiftsstaten skall naturligtvis för Riksdagen visa hvad detta verk kostar staten, och då bör naturligtvis där också uppföras ett belopp för hyra — beloppet må vara 22,300 kronor eller ett annat.

Slutligen vill jag lägga regeringen på hjärtat att se till, att icke detta verk måtte få en alldeles för stor lust till stora och härliga lokaler.

Herr Pettersson, Fredrik Emil: De betänkligheter, som jag vågade uttala i mitt första anförande, hafva — det erkänner jag — blifvit till en del häfda genom herr statsrådets och chefens för finansdepartementet yttrande, att ifrågavarande åtgärd endast varit en yttersta nödfallsåtgärd och att något dylikt ej vidare skulle förekomma vid andra verk. Men jag begärde ordet med anledning af den högt ärade talarrens på blekingebänken yttrande. Såvidt jag kunde förstå, sökte han fastslå en annan uppfattning, då han tog i försvar Kungl. Maj:ts befogenhet att förvalta fonden så, att för dess medel kunde inköpas fastigheter. Hvad tjänar det då till, att Kungl. Maj:t ger ut ett nådigt bref med de allra mest noggranna bestämmelser om huru fonden skall förvaltas, att icke in-teckningar få tagas för mer än till ett visst belopp, att medlen skola placeras i säkra obligationer o. s. v. — hvartill tjäna sådana speciella bestämmelser, om de endast tillkommit för att upphävas, när Kungl. Maj:t så finner för godt? Och jag hemställer till herrarne, huru det skulle komma att taga sig ut, om alla de stora fonder, som förvaltas af statskontoret, komme att ligga i fastigheter. Jag tror, att stode Riksdagen inför den tanken, att den möjligheten icke är utesluten, då vore det skäl i att Riksdagen sökte vidtaga åtgärder för att sätta en hämsko på regeringen.

Grefve Wachtmeister, Hans: Det är ju gifvet, att Kungl. Maj:t måste meddela mycket detaljerade föreskrifter för statskontorets fondförvaltning. Statskontoret får ej göra sådana affärer som den nu ifrågavarande på egen hand. Men detta utesluter ju icke, att Kungl. Maj:t kan i ett undantagsfall meddela bestämmelser, som skilja sig från de generella, som innefattas i de kungl. brefven.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt.

Då tiden var långt framskriden, beslöt kammaren, på framställning af herr talmannen, att till aftonsammanträdet uppskjuta den fortsatta behandlingen af föreliggande utlåtande äfvensom handläggningen af återstående ärenden på föredragningslistan.

Kammaren åtskildes kl. 3,50 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Angående
patent- och
registrerings-
verket.
(Forts.)